



ФОНД АКТИВНИ ГРАЖДАНИ БЪЛГАРИЯ ПО ФМ НА ЕИП 2014-2021 г.

Фондация „Български адвокати за правата на човека“, в партньорство с Българския хелзинкски комитет, изпълнява тригодишен проект „Международните правозащитни стандарти на фокус“ с финансова подкрепа, предоставена от Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство.

ЕЛЕКТРОННО ИЗДАНИЕ

БЮЛЕТИН

СЪДЕБНА ПРАКТИКА ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

Брой 62, юли 2021 г.

В настоящия шестдесет и втори брой на бюлетин „Съдебна практика по правата на човека“ ще намерите кратки резюмета на решения, постановени през юли 2021 г. от Европейския съд по правата на човека („ЕСПЧ“) по дела срещу други държави, анотации на всички решения на ЕСПЧ по дела срещу България, както и диспозитивите на решения на Съда на Европейския съюз по дела, касаещи права на човека, от същия месец.

Бюлетинът излиза в електронен вариант и се разпространява безплатно.

Съдържание

1. ЗАБРАНА НА ИЗТЕЗАНИЯТА И НЕЧОВЕШКОТО ИЛИ УНИЗИТЕЛНО ОТНАСЯНЕ.....	3
2. ПРАВО НА СВОБОДА И СИГУРНОСТ	9
3. ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВ СЪДЕБЕН ПРОЦЕС.....	17
4. ПРАВО НА ЗАЧИТАНЕ НА ЛИЧНИЯ И СЕМЕЕН ЖИВОТ	32
5. СВОБОДА НА ИЗРАЗЯВАНЕ, НА СЪВЕСТТА И НА РЕЛИГИЯТА, НА СЪБРАНИЯТА И НА СДРУЖАВАНЕ	47
6. ЗАЩИТА НА СОБСТВЕНОСТТА	51
7. ЗАБРАНА ЗА ДИСКРИМИНАЦИЯ.....	52
8. ДРУГИ ПРАВА	54
<i>Решения на Съда на ЕС.....</i>	54

Амбицията на фондация „Български адвокати за правата на човека“ е този бюлетин да достига до максимално широк кръг представители на юридическата професия и да ги подпомага в работата им по прилагане на европейските правозащитни стандарти в България.

1. ЗАБРАНА НА ИЗТЕЗАНИЯТА И НЕЧОВЕШКОТО ИЛИ УНИЗИТЕЛНО ОТНАСЯНЕ

Връщането в Турция на турски журналист, който е изразил пред граничната полиция опасенията си, че в Турция ще бъде подложен на нечовешко отношение в контекста на предприетите от властите мерки след опита за държавен преврат от 2016 г., без предварителна оценка на рисковете, на които е изложен представлява нарушение на чл. 3 от Конвенцията.

Съдът констатира и нарушение на чл. 13 във връзка с чл. 3, тъй като връщането в Турция е станало в рамките на 24 часа след задържането на журналиста на границата, което прави наличните средства за защита неефективни на практика и следователно недостъпни.

Решение по делото [D. c. Bulgarie \(no 29447/17\)](#)

Фактът, че нито веднъж от петте пъти, в които жалбоподателите се явили на полско-беларуската граница да подадат документи за международна закрила, не е образувано производство по закрила и че – въпреки твърденията им относно риска от верижно връщане от Беларус през Русия до Сирия – всеки път жалбоподателите били връщани в Беларус, представлява нарушение на чл. 3 от Конвенцията.

Преценката за основателността на искането им е трябвало да бъде извършена от полските власти в съответствие със задълженията им по чл. 3 от Конвенцията. Полша е имала задължението да осигури безопасността на жалбоподателите, в частност като позволи оставането им в рамките на своята юрисдикция, докато съответният компетентен орган не се произнесе по искането им.

Решението по делото [D.A. and others v. Poland \(no. 51246/17\)](#)

Фактите: Тримата жалбоподатели са сирийски граждани, които понастоящем пребивават в Беларус. През юли 2017 г. те на няколко пъти се опитали да преминат полско-беларуската границата. Жалбоподателите желали да получат международна закрила, поради това, че в Сирия се развивал военен конфликт, а двама от тях били получили повиквателни писма, което означавало, че ако бъдат върнати в Сирия и откажат да служат в армията подлежат на наказание от 15 години лишаване от свобода. В допълнение посочвали, че принадлежат към едно от най-преследваните малцинства в Сирия, както и че визите им за престой в Беларус били изтекли и на практика не могат да получат международна закрила там. Било им отказано влизането на територията на Полша, защото не притежавали нужните документи и според властите се опитвали да емигрират по икономически причини. На 20 юли техният представител подал искане на основание

Правило 39 от Правилата на Съда с цел да предотврати връщането им в Беларус. На същия ден Съдът постановил временната мярка до 3 август, въпреки това обаче жалбоподателите били върнати в Беларус. Жалбоподателите обжалвали някои от решенията на граничните органи, с които не им било позволено да влязат в Полша. През декември 2018 г. Върховният административен съд отхвърлил касационните жалби, като потвърдил мотивите на долустоящия съд, че производствата по получаване на международна закрила са приключили с изпълнението на решението жалбоподателите да не бъдат допуснати до територията на Полша.

Решението:

30-33. Правителството възразява, че юрисдикцията на полските власти е ограничена само до решенията за недопускане до територията на държавата, тъй като жалбоподателите били за съвсем кратко на полска територия и не били допуснати на законно основание. Жалбоподателите твърдят, че Конвенцията е приложима винаги когато органи на страните членки упражняват контрол. Принципът за non-refoulement (забрана за връщане) защитава лица, които са обект на гранични проверки преди да им бъде разрешено влизане на територията на държавата. Третото встъпило лице, ВКБООН, поддържа, че задължението за non-refoulement намира приложение независимо дали държавата е упражнила юрисдикцията си, включително на границата. Съдът отбелязва, че въпросът за юрисдикцията в случай на жалбоподатели, явили се на гранично-пропускателни пунктове вече е разглеждан (вж. *M.A. and Others v. Lithuania*, no. 59793/17, § 70) и включително за преминаването на конкретно този граничен пункт между Полша и Беларус (*M.K. and Others v. Poland*, nos. 40503/17, 42902/17 и 43643/17, § 132). В решението по последното дело Съдът е

установил, че полските гранични власти управляват граничния пункт, като извършват всички процедури по граничните проверки, разрешаването или отказите за влизане в Полша и приемането на документи за международна закрила. Поради това, както и в предишните дела, действията, от които се оплакват жалбоподателите, могат да се бъдат приписани на Полша и по този начин попадат в нейната юрисдикция по смисъла на чл. 1 от Конвенцията.

35-42. Правителството възразява, че жалбата е недопустима поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита, защото жалбоподателите не обжалвали всички решения за отказ. Жалбоподателите твърдят, че решенията за отказ за влизане се изпълняват веднага и обжалването им няма суспензивен ефект. Съдът е постановявал, че когато жалбоподателят се стреми да предотврати своето извеждане от договаряща държава, твърдейки, че такова извеждане би го изложило на риск от третиране, противоречащо на чл. 3 от Конвенцията или на чл. 4 от Протокол № 4, средството за защита ще бъде ефективно само ако има автоматичен суспензивен ефект. В случая жалбоподателите не са имали достъп до процедура, чрез която личното им положение да бъде независимо и внимателно анализирано от който и да е национален орган, преди да бъдат върнати в Беларус, където твърдят, че биха били изложени на третиране в нарушение на чл. 3. Съдът смята, че този факт е достатъчен, за да се установи, че обжалването, както и последващи жалби пред административния съд, не представлява ефективно средство по смисъла на Конвенцията.

Твърдението за нарушение на чл. 3 от Конвенцията

43-48. Жалбоподателите твърдят, че по време на всички интервюта на граничния пункт, те изразили желанието си да получат международна закрила. Връщането им в

Беларус щяло да ги изправи пред сериозен риск от депортация в Русия и в следствие в Сирия поради факта, че нито Беларус, нито Русия са сигурни държави за бежанците от Сирия. Те се позовават на редица доклади, в които се посочва, че търсещите убежище са редовно експулсирани и от двете държави. Жалбоподателите считат, че поради наличието на военен конфликт в Сирия, връщането им представлявало риск от отношението по чл. 3 от Конвенцията.

49-52. Правителството отбелязва, че всички чужденци, влизащи на територията на Полша, трябвало да представят документи за проверка, защото полско-беларуската граница представлявала външна за ЕС граница. Интервютата, които граничните органи провеждали, представлявали неизменна част от граничните проверки, но жалбоподателите не отговаряли на изискванията за предоставяне на международна закрила при всеки от опитите за влизане.

53-55. ВКБООН посочва, че голям брой търсещи убежище били връщани в Беларус. Интервютата били кратки и провеждани в условия, които не зачитали конфиденциалността и личния живот на интервюираните. На граничния пункт Тереспол полските власти не оценявали индивидуално връщането на всяко отделно лице.

56-60. Съдът вече е признал значението на принципа на non-refoulement, като отново подчертава, че експулсирането на чужденец от договаряща държава може да породи въпрос по чл. 3 и следователно да ангажира отговорността на тази държава по Конвенцията, когато са налице съществени основания да се смята, че въпросното лице, ако бъде депортирано, ще бъде изправено пред реален риск да бъде подложено на третиране, нарушаващо член 3, в държавата по произход или трета държава. В случаите, в които властите решат да изведат търсещите убежище в трета държава, Съдът

е посочил, че това не променя отговорността на договарящата се държава по отношение на задължението ѝ да не ги депортира, ако са налице сериозни основания да се смята, че такова действие би ги изложило пряко (т.е. в тази трета държава) или непряко (например в държавата на произход или в друга държава) на третиране, противоречащо на чл. 3. Когато договаряща държава иска да експулсира лице, търсещо убежище, в трета държава, без да разглежда молбата за убежище по същество, основният въпрос пред експулсиращите органи е дали лицето ще има достъп до адекватна процедура за убежище в приемащата трета държава.

60-64. Правителството оспорва, че жалбоподателите са търсели международна закрила. С решението по делото *M.K. and others v. Poland* (цитирано) Съдът е установил, че през релевантния период е съществувала системна практика на граничните власти на полско-беларуската граница да изопачават изявленията на търсещи закрила лица. Освен това разказът на жалбоподателите за обясненията, които са дали на границата, се потвърждава и от документите, представени от тях на Съда на всички етапи на производството, като Съдът не смята, че те са пропуснали да ги представят пред полските власти. Също така, молбите за международна закрила били изпратени на правителството при налагането на временните мерки, а полските гранични власти са ги получили и от неправителствена организация, работеща с жалбоподателите. Жалбоподателите са изложили факти, които потвърждавали искането им за международна закрила и приложили съответните документите, както и аргументи защо връщането им в Беларус би ги изложило на риск от „верижно връщане“. Преценката за основателността на искането им е трябвало да бъде извършена от полските власти в съответствие със задълженията им по чл. 3 от Конвенцията. Полша е имала задължението да осигури

безопасността на жалбоподателите, в частност като позволи оставането им в рамките на полската юрисдикция, докато съответният компетентен орган не се произнесе по искането им.

65-70. По аргумента на правителството, че Полша е изпълнила задълженията си на държава членка на ЕС Съдът отбелязва, че правото на ЕС, включително Кодексът на шенгенските граници и Директива на 2013/32/ЕС възприемат принципът за *non-refoulement* и го прилагат и за лица, подложени на проверки от граничните власти, преди да бъдат допуснати на територията на държава членка. Според тези изискванията държавите са задължени да предоставят на всички лица, които търсят убежище ефективен достъп до производства за предоставяне на международна закрила и задължение за държавите членки да подсигурят, че лицата, които подават молба за международна закрила, могат да останат на територията на държавата, докато молбите им се разглеждат. Съгласно Кодекса на шенгенските граници полските власти са могли да се въздържат от изпращане на жалбоподателите обратно в Беларус, ако са приели молбата им за международна закрила за разглеждане от съответните органи. Следователно Съдът счита, че оспорваната мярка, предприета от полските власти, не попада в обхвата на строгите международноправни задължения на Полша. Жалбоподателите не са имали ефективни гаранции за защита от излагане на риск от нечовешко или унижително отношение или изтезание. Фактът, че не е било образувано производство, включващо разглеждане на молбите им за международна закрила, в петте случая, когато жалбоподателите са се намирали на полските гранични пунктове, и че – въпреки твърденията им относно риска от верижно връщане – във всеки от тези случаи жалбоподателите са били връщани обратно

от полската граница в Беларус, представлява нарушение на чл. 3 от Конвенцията.

Твърдението за нарушение на чл. 4 от Протокол №4 от Конвенцията

73-77. Жалбоподателите твърдят, че са били подложени на колективно експулсиране. Според доклад на омбудсмана на Република Полша, интервютата, които граничните власти провеждали с лицата, пристигащи на полската граница, целели да докажат, че причините, поради които тези чужденци са искали да влязат в Полша, са били предимно от икономическо естество. Дори когато чужденците споделяли страха си от изтезания или други форми на преследване, те трябвало да опишат икономическото, професионалното и личното си положение, а изявления на чужденци за желание за подаване на молба за международна закрила били пренебрегвани. Според правителството всяко едно решение за отказ на влизане в Полша било на основание на индивидуална оценка на ситуацията. Интервютата били с цел да се придобие пълна представа за причините на пристигане на чужденците.

78-84. Експулсирането по чл. 4 от Протокол № 4 представлява мерки, които държавите налагат на чужденци с цел напускане на територията им, без да бъдат анализирани индивидуалните предпоставки за това. Целта на чл. 4 от Протокол № 4 е да се предотврати връщането на определен брой чужденци, без да се проучат личните им обстоятелства и следователно без да им се даде възможност да обжалват предприетата мярка. Индивидуалните решения, с които полските власти са отказали на жалбоподателите правото да влязат на територията на Полша, не отразявали посочените от жалбоподателите причини защо се страхуват от преследване и следователно те не са се основавали на достатъчно индивидуализирано разглеждане на обстоятелствата по делата на

жалбоподателите. Съдът отбелязва, че обстоятелствата при постановяването на тези решения са били сходни с тези, описани в делото *M.K. and others v. Poland* (цитирано, § 208). По това дело Съдът установява, че е съществувала по-широка държавна политика за неприемане на молби за международна закрила от лица, които се явяват на полско-беларуската граница и за връщането им в Беларус в нарушение на вътрешното и международното право. Съдът приема, че случаите на жалбоподателите са част от същата по-широка политика, установена в това решение. Следователно решенията, издадени по делата на жалбоподателите, представляват колективно експулсиране на чужденци по смисъла на чл. 4 от Протокол № 4.

Твърдението за нарушение на чл. 13 от Конвенцията, във връзка с чл. 3 и чл. 4 от Протокол № 4

86-90. Жалбоподателите се оплакват, че не са имали достъп до средство с автоматичен суспензивен ефект и решенията на полските власти били изпълнявани веднага. Правителството твърди, че те са имали право да оспорват актовете пред съответния административен орган. Съдът смята, че обжалването на отказа за влизане и последващото му обжалване по съдебен ред не представлява ефективно средство за защита, тъй като нямат автоматичен суспензивен ефект, поради което констатира нарушение на чл. 13 от Конвенция във връзка с чл. 3 и чл. 4 от Протокол №4 от Конвенцията.

Твърдението за нарушение на чл. 34 от Конвенцията

91-95. Жалбоподателите се оплакват, че неизпълнението от страна на правителството на определените от Съда мерки по правило 39 представлява нарушение на чл. 34 от Конвенцията. Според практиката на Съда правителството било

обвързано от мерките, докато те били в сила. Правителството оспорва, като твърди, че предпоставките за налагане на временните мерки не били изпълнени. Правило 39 от Правилата на Съда следвало да се прилага в ограничени случаи, когато бил налице риск от непоправими вреди. В случая на жалбоподателите такъв непоправим риск отсъствал, защото пребивавали на територията на Беларус в продължение на няколко години преди поискването на постановяването на временни мерки.

96–101. Целта на временните мерки е да подсигурят ефективността на правото на индивидуалната жалба и неизпълнението им от страна на високото договаряща държава представлява нарушение на правото на индивидуална жалба. Високото договарящите държави не могат да заместват преценката на Съда дали е съществувал риск от непосредствени и непоправими вреди за жалбоподател към момента на постановяването на временните мерки. Съдът проверява спазването на постановените временни мерки, докато държавата, която смята, че има основание за отмяната им, следва да информира Съда. Временните мерки, постановени по случая на жалбоподателите, включвали инструкцията властите да се въздържат от връщане им в Беларус. Въпреки това жалбоподателите били върнати след постановяването на мерките, както и още веднъж, при последващ опит за влизане в страната, като в последния случай жалбоподателите носели със себе писмени документи, които доказвали постановяването на мерките. Правителството е оспорвало неколкратно възможността да изпълни временни мерки с аргумент, че жалбоподателите не били допуснати законосъобразно да територията на Полша и следователно не могли да бъдат върнати в Беларус. Също така, липсвало фактическо основание и жалбоподателите злоупотребили с това средство, за да могат да бъдат допуснати в Полша.

Правителството продължава да използва тези аргументи, въпреки че Съдът ги е отхвърлил. Съдът отбелязва, че временните мерки все още не са изпълнени и продължават да са в сила. В съответствие с това Съдът заключава, че Полша не е

изпълнила задълженията си по чл. 34 от Конвенцията.

2. ПРАВО НА СВОБОДА И СИГУРНОСТ

Съдът установява нарушение на чл. 5, § 1 от Конвенцията, тъй като към момента на задържането на жалбоподателя под стража доказателствата, с които е разполагал съдията, не са отговаряли на критерия за „обосновано подозрение“. Данните, че жалбоподателят е бил активен ползвател на мобилно приложение за криптирани съобщения, без да е доказано, че то е използвано изключително от терористичната организация, за членуване в която е бил заподозрян, не са били достатъчни за целта. След като не е било налице обосновано подозрение, Съдът намира нарушение и на чл. 5, § 3 що се отнася до твърдяната липса на съображения за задържането под стража.

В противоречие с изискванията на чл. 5, § 4, нито жалбоподателят, нито неговият адвокат са били достатъчно запознати със съдържанието на единственото доказателство на обвинението, считано за установяващо принадлежност към организацията, което е било от съществено значение за оспорването на мярката.

Решение по делото [Akgün c. Turquie \(n° 19699/18\)](#)

Фактите: След опита за военен преврат в Турция на 15 срещу 16 юли 2016 г. били образувани наказателни производства против лица, заподозрени за пряко участие в него или само за връзки с мрежата на Гюлен, която според турските власти стояла зад този опит и която била обявена за терори-

стична организация (ФЕТО/Паралелна държава).

На 20 юли 2016 г. правителството обявило извънредно положение за срок от три месеца (продължаван неколkokратно до 18 юли 2018 г.). На следващия ден било изпратено уведомление до Генералния секретар на Съвета на Европа за дерогация на основание чл. 15 от Конвенцията.

Жалбоподателят – полицейски служител, бил уволнен на 1 септември 2016 г. поради предполагаемата му връзка с ФЕТО, а на 17 октомври с.г. бил задържан под стража по подозрение, че е членувал в тази въоръжена терористична организация, тъй като е използвал интензивно мобилното ѝ приложение за криптирани съобщения *ByLock* (фигурирал в т.нар. „червен списък“ на ползвателите). Безуспешно оспорил взетата мярка. Подал и конституционна жалба, която била обявена за недопустима като явно необоснована. На 6 юни 2017 г. срещу него бил внесен обвинителен акт. На 11 януари 2018 г., в хода на съдебния процес, бил освободен с мотиви, че повечето доказателства са събрани и няма опасност да бъдат манипулирани, както и че липсват данни за възможност да се укрие.

Решението:

108-112. Правителството твърди, че оплакванията на жалбоподателя следва да бъдат разгледани с оглед на заявената от Турция дерогация на основание чл. 15 от Конвенцията. Властите действали строго в пределите на изискванията на положението. По-специално, задържането било единствената подходяща и пропорционална мярка, тъй като много лица, заподозрени че са членували във ФЕТО или че са я подпомагали, избягали в чужбина въпреки наложената им забрана за напускане на страната. Жалбоподателят не се съгласява, че в случая е изпълнено условието действията, освобождаващи държавата от

изпълнението на задълженията ѝ по Конвенцията, да са „строго в пределите на изискванията на положението“. Съдът припомня, че по делото *Mehmet Hasan Altan v. Turkey* (no. 13237/17, § 93) вече е признал наличието на „извънредно положение, застрашаващо съществуването на нацията“ след опита за военен преврат, а за да отговори на въпроса дали действията на държавата по отношение на жалбоподателя са били строго в пределите на изискванията на положението и съвместими с другите ѝ задължения съгласно международното право, намира за необходимо да разгледа оплакванията по същество.

113-117. Правителството повдига възражение, че основаните на чл. 5 от Конвенцията оплаквания са недопустими поради неизчерпване на предвидената от Наказателно-процесуалния кодекс (НПК) възможност да се търси обезщетение за вреди, причинени от незаконосъобразно задържане. Съдът напомня, че чл. 35 от Конвенцията изисква изчерпване единствено на средствата за защита, които са ефективни и разполагаеми, т.е. достъпни, годни да осигурят поправка на твърдените нарушения и предоставящи разумни изгледи за успех (напр. *Sejdovic c. Italie* [GC], n° 56581/00, § 46). В настоящия случай жалбоподателят е предявил тези оплаквания пред Конституционния съд (КС), който ги е обявил за недопустими като явно необосновани. Съдът намира, че с оглед на това, както и на ранга и правомощията на КС в турската съдебна система, евентуален иск за обезщетение по силата на НПК е бил и продължава да бъде напълно лишен от изгледи за успех.

Твърдението за нарушение на чл. 5, §§ 1 и 3 от Конвенцията

118-120. Жалбоподателят се позовава на чл. 5 от Конвенцията и твърди, че е задържан под стража без да е налице обосновано подозрение в извършването на твърдяното престъпление – принадлежност към незаконна организация. Оплаква се и че решението за задържането му не е надлежно мотивирано и не е подкрепено с каквито и да било конкретни доказателства за наличието на изискваните съгласно закона силни

подозрения, нито с фактически данни за посочените основания за задържане. Съдът намира, че следва да разгледа тези оплаквания през призмата на чл. 5, §§ 1 и 3. Правителството оспорва тезата на жалбоподателя.

а) Относно твърдяната липса на обосновано подозрение

121-129. Жалбоподателят поддържа, че до датата на опита за преврат съдилищата никога не са установявали действия на ФЕТО, свързани с насилие – определящият елемент на състава на престъплението тероризъм – поради което наказателното преследване и задържането на лица, имали връзки с гюленисткото движение преди тази дата, противоречало на Конвенцията. Твърди също така, че е бил задържан без достатъчно доказано подозрение. Главната причина бил извършеният опит за преврат, а единственото основание – че е използвал приложението VuLock, като липсвали факти или информация, годни да убедят един обективен наблюдател, че е извършил престъпление. Принципите за състезателност и равенство на страните изисквали да му бъде предоставено копие от всички получени от сървъра данни, за да може да оспори ефективно твърдението, че е ползвал VuLock, което той отрича. Компетентният да констатира свързване със сървъра на приложението орган подал тжжба срещу свой бивш служител за извършено преди декември 2014 г. унищожаване и подправка на подадени от телефонните оператори данни. Жалбоподателят поддържа и че след като към момента, в който се твърди, че е ползвал VuLock, гюленисткото движение не е било обявено за терористична организация, задържането му противоречи на принципа на законоустановеност на престъпленията и наказанията. Освен това ползването на приложението съставлявало упражняване на свободата на съвестта и на изразяването.

130-149. Според правителството приложението VuLock е било средство за комуникация между членовете на ФЕТО и тъй като ползването му от жалбоподателя било установено, съществувало силно подозрение, че той принадлежи към

организацията. Съгласно чл. 15 от Конвенцията задържането му било оправдано с оглед на ситуацията след опита за преврат, поради нарушения обществен ред, тайния характер на организацията и продължаващото в цялата страна разследване. Като се позовава на различни експертни становища и решения на КС и на върховните турски съдилища, правителството посочва характеристики на VuLock, които го различавали от другите приложения за размяна на съобщения и които свидетелствали, че то е създадено от ФЕТО, за да осигури тайна комуникация в рамките на организацията. Привидно глобално приложение, всъщност то било замислено за използване и в действителност било използвано изключително от членовете ѝ, за нейната дейност, като били взети мерки да се запази анонимността на потребителите му. Така използването на VuLock давало основание на националните съдилища да заключат, че е налице силно подозрение, и принципът на субсидиарността изисквал зачитане на тяхната констатация. Що се отнася до доказателствата относно приложението, съгласно практиката на Съда във връзка с обосноваването на подозрение при терористични престъпления, използването на секретна информация било съществено в борбата срещу тази заплаха. С оглед на обявеното извънредно положение, на трудностите при разследване на терористични престъпления, на сложната структура на ФЕТО и опасността, която представлява, на спецификата на периода на образуване и провеждане на разследването, както и на риска жалбоподателят да се укрие и качеството му на бивш полицейски служител от разузнавателния отдел, не можело да се приеме, че задържането му е произволно и липсват доказателства. Към момента на вземане на мярката вече били публично оповестени решенията на Висшия съвет на съдиите и прокурорите (ВССП) за освобождаване от длъжност на магистрати, заподозрени в принадлежност към ФЕТО, в които било установено, че VuLock е криптирано приложение за вътрешна комуникация в организацията, т.е. съдията разполагал с информация, че то е използвано изключително от членовете ѝ. В същия съд, както и в цялата страна, били събрани множество показания на други заподозрени,

потвърждаващи това, и били постановени множество задържания на основание използването на VuLock, поради което на съдиите бил известен фактът, че то поражда силно подозрение в принадлежност към ФЕТО. Следователно към момента на задържането на жалбоподателя съдията бил наясно, както и всички съдилища, че приложението VuLock е разработено от ФЕТО, за да бъде използвано от членовете ѝ; че се различава значително от другите универсални приложения за съобщения; че не може да бъде използвано от лица, които не принадлежат към организацията, и че е служело за нейните цели.

150-158. Съдът обявява оплакването за допустимо и припомня относимите принципи. „Обосноваността“ на подозрението, на което трябва да се основава задържането, е съществен елемент на защитата, осигурена от чл. 5, § 1, б. „с“ на Конвенцията (*Baş c. Turquie*, n° 66448/17, § 170). Наличието на такова подозрение предполага съществуването на факти или информация, които биха убедили един обективен наблюдател, че заподозреният може да е извършил съответното престъпление. Кое подозрение може да се приеме за „обосновано“ обаче, зависи от всички конкретни обстоятелства (напр. *Fox, Campbell et Hartley c. Royaume-Uni*, 30.08.1990 г., § 32). Член 5, § 1, б. „с“ не предполага към момента на ареста полицията да е събрала достатъчно доказателства за повдигане на обвинения. Изискванията към фактите, обосноваващи подозрението, не са така високи както към тези, които са необходими за осъждане или дори за повдигане на обвинение (напр. *Murray c. Royaume-Uni*, 28.10.1994 г., § 55; вж. и *Selahattin Demirtaş c. Turquie* (n° 2) [GC], n° 14305/17, § 315). Когато Съдът трябва да извършва проверката дали към момента на задържането на дадено лице са съществували обективни елементи, които да убедят един безпристрастен наблюдател, той трябва да направи това на базата на наличните към този момент факти и информация, които са били представени на съответния съдия (вж., *mutatis mutandis*, цитираното *Baş*, § 184). За да бъде националният съдия убеден, че съществува обосновано подозрение, представените му

данни трябва да бъдат конкретни, в смисъл че трябва да уточняват действието или бездействието, за което е подозирано лицето, като показват за каква дейност или пропуск става въпрос и като изясняват връзката между фактите и предполагаемото престъпление. Нещо повече, за да бъде обосновано, подозрението трябва да бъде оправдано от проверими обективни факти или информация (*Kavala c. Turquie*, n° 28749/18, §§ 136-137). Направено в документите и решенията неопределено и общо позоваване на „материали по делото“, които не са посочени, не може, при липсата на конкретно изявление, информация или оплакване, да се счита за достатъчно да подкрепи „обосноваността“ на подозрението, на което се предполага да се основават арестът и задържането на жалбоподателя (вж., *mutatis mutandis, Ilgar Mammadov c. Azerbaïdjan*, n° 15172/13, § 97). Освен фактическия аспект, за да е налице „обосновано подозрение“ по смисъла на чл. 5, § 1, б. „с“, изтъкнатите факти трябва да могат да се приемат разумно за попадащи в хипотезата на разпоредба от наказателното законодателство. Ако сочените действия или факти не са съставлявали престъпление към момента на осъществяването им, очевидно не може да има обосновано подозрение (цитираните *Selahattin Demirtaş (n° 2)*, § 317, и *Kavala*, § 128). По цитираното *Fox, Campbell et Hartley* (§ 32) Съдът вече е приел, че трудностите, присъщи на разкриването и преследването на свързани с тероризъм престъпления, са пречка „обосноваността“ на подозрението, което обуславя задържане, да бъде преценявана винаги въз основа на същите критерии, както при класическия тип престъпления. Необходимостта от борба срещу тероризма обаче не може да оправдае разширяване на понятието „обоснованост“ до такава степен, че да бъде засегната същността на осигурената от чл. 5, § 1, б. „с“ гаранция (*ibidem*, § 32). Следователно дори и в такъв контекст задачата на Съда е да провери дали в конкретния случай към момента на задържането на жалбоподателя са съществували данни, достатъчни да убедят един обективен наблюдател, че той може да е извършил престъпленията, в които е обвинен. За целта следва да се прецени дали тази мярка е била оправдана с оглед на

фактите и информацията, разполагаеми в съответния момент и представени пред съдебния орган, който я е постановил (цитираното *Selahattin Demirtaş (n° 2)*, § 317).

159-163. В настоящия случай Съдът намира, че следва да извърши триетапен анализ. Най-напред трябва да установи дали подозрението срещу жалбоподателя се е базирало единствено на твърдяното използване на *YuLock*. На втория етап трябва да прецени дали използването на *YuLock* може да се приеме за обосноваващо подозрение в принадлежност към ФЕТО, като разгледа въпроса дали съдията, постановил задържането на жалбоподателя под стража, е разполагал към момента на вземане на мярката с достатъчна информация относно естеството на това приложение. И накрая Съдът трябва да провери дали са съществували достатъчно доказателства за обосновано подозрение, че жалбоподателят е използвал *YuLock*.

164-166. По въпроса за доказателствата, въз основа на които към момента на задържането на жалбоподателя той е бил заподозрян в членуване във въоръжена терористична организация, Съдът отбелязва, че съгласно решението за вземане на мярката то се основава на конкретни данни, но без да е посочено нищо по-точно. Въпросите, задавани на жалбоподателя в хода на разпитите му от прокурора и по-късно от съдията, са били концентрирани върху предполагаемото използване на *YuLock*. В настоящото производство и двете страни твърдят, че подозрението, довело до задържането му, се базира именно и само на това. Ето защо Съдът приема, че към момента на вземане на мярката констатацията, че той е използвал *YuLock*, е била единственото доказателство, на което се е основавало подозрението срещу него, по смисъла на чл. 5, § 1, б. „с“.

167-176. Що се отнася до информацията за естеството на *YuLock*, с която националният съд е разполагал към същия момент, Съдът отбелязва, че по принцип прибягването до електронни доказателства за обстоятелството, че дадено лице е ползвало приложение за криптирани съобщения,

специално създадено от престъпна организация и служило изключително за вътрешна комуникация в нея, може да представлява много важен инструмент в борбата с организираната престъпност (вж., *mutatis mutandis*, *Labita c. Italie* [GC], n° 26772/95, § 159, *Ilyas Yaygin c. Turquie* (déc.), n° 12254/20, § 42). „Следователно в началото такова доказателство е годно да обоснове задържането на дадено лице, доколкото може да представлява сериозна индичия, че то принадлежи към организацията. Използването на подобни доказателства като единствено основание за подозрение обаче може да постави редица деликатни проблеми, тъй като по естеството си процедурата и технологиите, прилагани за събирането им, са сложни и следователно могат да намалят възможността националните съдилища да установят тяхната автентичност, точност и цялостност. Като се има предвид това, когато такова доказателство представлява единственото или изключително основание за подозрението срещу дадено лице, националният съд трябва да разполага с достатъчно информация, преди да разгледа, с предпазливост, възможната му доказателствена стойност от гледна точка на вътрешното право“. В настоящия случай Съдът не взема предвид дадените в други производства обяснения на заподозрени, на които се позовава правителството, тъй като те са били външни за делото на жалбоподателя, нито представените от правителството съдебни решения и експертни заключения, съдържащи многобройни сведения за характеристиките на *ByLock*, но в голямата си част постановени или изготвени след задържането на жалбоподателя, поради което съдията очевидно не е разполагал с тях, когато е взел тази мярка. Според Съда обаче известна тежест следва да се придаде на решенията на ВССП за освобождаване от длъжност на магистрати, заподозрени във връзки с ФЕТО. В тях действително е прието, че *ByLock* е криптирана система за съобщения, използвана от членовете на ФЕТО за вътрешната им комуникация, но не се сочи приложението да е използвано изключително от членовете на организацията, както твърди правителството, за осигуряване на тайна комуникация в нейните рамки. „Съдът държи да подчертае,

че по принцип простият факт на изтегляне или използване на криптирано средство за комуникация или прибягването до каквато и да било форма на защита на конфиденциалния характер на разменените съобщения не могат сами по себе си да представляват доказателство, годно да убеди един обективен наблюдател, че става въпрос за незаконна или престъпна дейност. В действителност за доказателства, годни да убедят един обективен наблюдател в съществуването на основание за подозрение, че ползвателят е член на престъпна организация, може да се говори единствено когато наред с използването на криптирано средство за комуникация са налице други подкрепящи доказателства относно употребата му, като например съдържанието на разменените съобщения или контекста, в който са разменени, или други видове относими доказателства. Освен това представените пред националния съд данни за такава употреба трябва да бъдат достатъчно конкретни, така че да му позволят да заключи, че въпросното приложение наистина е било предназначено за използване само от членовете на престъпна организация.“ В случая обаче такива доказателства липсват. В светлината на решенията на ВССП Съдът намира, че когато е постановил задържането под стража на жалбоподателя, съдията не е разполагал с достатъчно информация относно естеството на *ByLock*, за да заключи, че приложението е използвано изключително от членовете на ФЕТО с цел вътрешна комуникация. В решението за вземане на мярката и в останалите относими решения не са посочени и никакви други факти или информация, които биха могли да оправдаят подозрението срещу жалбоподателя. В това отношение Съдът отбелязва, че в решението за задържането му под стража съдията се е задоволил да цитира относимата разпоредба на НПК, без да се погрижи да уточни какви са „конкретни[те] доказателства, разкриващи съществуването на силно подозрение“ по смисъла на тази разпоредба. Според Съда неопределеното и общо позоваване на текста от НПК и дори на материалите по делото не може да се приеме за достатъчно да покаже „обосноваността“ на подозрението, на което е следвало да се базира задържането на жалбоподателя, при липсата, от една страна,

на индивидуална и конкретна преценка на събраните доказателства, и от друга страна, на данни, годни да оправдаят подозрението срещу него, или друг вид проверими данни или факти (вж. за подобен подход напр. цитираните *Ilgar Mammadov*, § 97, и *Baş*, § 190). Освен това посоченият недостатък не е бил поправен по пътя на упражнения съдебен контрол, тъй като възражението на жалбоподателя срещу мярката е било отхвърлено с мотива, че не се установява в решението за вземането ѝ да е допусната неточност, а КС просто се е позовал на съставения доста по-късно обвинителен акт като оправдание за подозрението срещу него към момента на постановяване на задържането.

177-181. Съдът намира, че с оглед на горното заключение по принцип не е нужно да отговори и на въпроса дали са били налице достатъчно доказателства, за да бъде жалбоподателят обосновано подозрян, че е използвал *ByLock*, но тъй като в случая този въпрос е важен, решава да направи анализ и по него. Видно от материалите по делото, подозрението, че жалбоподателят е извършил престъплението членуване във ФЕТО, се е основавало единствено на констатацията на прокуратурата, че той фигурира в червения списък на *ByLock*, което показвало, че е използвал приложението активно. Съдът установява обаче, че се касае за просто заключение, без каквото и да било указание или обяснение на каква база и най-вече въз основа на какви данни властите са стигнали до него. То се съдържа в документ от една страница, според правителството изпратен на съда от прокуратурата, в който са посочени потребителският номер в *ByLock* и свързаният с него номер на мобилен телефон, собственост на жалбоподателя, националният идентификационен номер и данни за самоличността и гражданството на жалбоподателя, както и отбелязването „червен“, без каквито и да било уточнения. Документът изглежда е извадка от компютърна система, не е датиран, не е посочено от кого е създаден, нито са включени данните, на които се основава, или сведения за начина, по който са събрани. Националните съдилища са се основали единствено на този документ. Самият той

обаче не сочи и не разкрива незаконна дейност на жалбоподателя, тъй като не уточнява нито датите на тази предполагаема дейност, нито честотата ѝ, както и не съдържа други подробности за нея. Нещо повече, нито въпросният документ, нито заповедта за задържане на жалбоподателя под стража обясняват с какво тази предполагаема негова дейност показва, че той принадлежи към терористична организация. Следователно Съдът счита, че при липсата на други доказателства или информация, документът, в който просто е посочено, че жалбоподателят е бил потребител на *ByLock*, сам по себе си не е могъл да покаже наличието на основателни подозрения, годни да убедят един обективен наблюдател, че той наистина е използвал приложението по начин, който може да осъществява състава на вмененото му престъпление.

182-185. В заключение, според Съда правителството не е успяло да докаже, че към момента на задържането на жалбоподателя под стража доказателствата, с които е разполагал съдията, са отговаряли на критерия за „обосновано подозрение“ съгласно чл. 5 от Конвенцията, за да са в състояние да убедят един обективен наблюдател, че той може да е извършил престъплението, във връзка с което е бил задържан. Що се отнася до „обосноваността“ на подозрението, на което трябва да се основава задържането в периода на извънредното положение, Съдът отбелязва, че строго погледнато, оплакването не се отнася за дерогационна мярка, взета в този период. Жалбоподателят е бил задържан в приложение на разпоредба от НПК, която не е била изменена по време на извънредното положение, т.е. на основание законов текст, действал преди обявяването му, а и все още действащ. Затрудненията, пред които Турция е била изправена след опита за военен преврат, са контекстуален фактор, който Съдът трябва да отчете изцяло при тълкуването и прилагането на чл. 5 от Конвенцията в настоящия случай. Това обаче не означава, че по време на извънредно положение властите са свободни да задържат дадено лице без достатъчно фактически основания, удовлетворяващи минималните изисквания

на чл. 5, § 1, б. „с“ относно обосноваността на подозрението, която е съществена част от защитата, осигурена от разпоредбата (*напр.* цитираното *Vaş*, §§ 199-200). При тези обстоятелства спорната мярка не може да се счита за взета строго в пределите на изискванията на положението. Обратното заключение би отрекло минималните изисквания на чл. 5, § 1, б. „с“ относно обосноваността на подозрението, оправдаващо лишаване от свобода, и би било в противоречие с целта на чл. 5 от Конвенцията. Ето защо Съдът приема, че е налице нарушение на чл. 5, § 1 поради липсата на обосновано подозрение за извършено от жалбоподателя престъпление към момента на задържането му под стража.

б) Относно твърдяната липса на релевантни съображения за задържането под стража

186-187. Жалбоподателят поддържа, че не е било възможно да манипулира или унищожи данните на сървър на VuLock, с които властите са разполагали, а наличието на риск да се укрие не било разгледано в решението за задържането му под стража и не можело да се изведе само от характера на престъплението. Обръща внимание, че сам се е предал на прокуратурата. Според правителството основанията за мярката са били рискът от укриване (поради строгостта на предвиденото наказание и поради бягството в чужбина на много заподозрени в принадлежност към ФЕТО) и рискът да се попречи на осъществяването на правосъдие (тъй като не всички заподозрени били идентифицирани и не всички доказателства събрани, а в качеството си на полицейски служител жалбоподателят можел да попречи по-лесно, като използва влиянието на организацията, инфилтрирана във всички държавни институции).

188-191. Съдът обявява оплакването за допустимо и напомня, че задължението на съдилищата да излагат релевантни и достатъчни съображения за лишаването от свобода – наред с продължаващото съществуване на обосновано подозрение в извършването на престъпление – е в сила още от първоначалното решение за вземане на мярката задържане под стража, т.е.

„своевременно“ след ареста. Общите принципи, очертани в практиката му по чл. 5, § 3 от Конвенцията относно съображенията за задържане, са изложени поспециално в решенията *Buzadji c. République de Moldove* ([GC], n° 23755/07, §§ 87-91) и *Merabishvili c. Géorgie* ([GC], n° 72508/13, §§ 222-225). Съдът напомня и че в случая вече е констатирал отсъствието на обосновано подозрение, което е условие *sine qua non* за законността на задържането (вж., *mutatis mutandis*, цитираното *Selahattin Demirtaş*, § 355). Счита, че при това положение е извършено нарушение и на чл. 5, § 3 що се отнася до твърдяната липса на съображения за задържането под стража. Не се установява и неспазването на горните изисквания да е оправдано от заявената дерогация.

Твърдението за нарушение на чл. 5, § 4 от Конвенцията

192-194. Жалбоподателят се оплаква, че достъпът му до материалите по разследването е бил ограничен. Правителството твърди, че решение за ограничаване не е вземано нито от прокурор, нито от съд. Във всеки случай, в хода на разпита на жалбоподателя от прокурора му били задавани въпроси относно подозренията срещу него и той бил информиран на какво се основават. Съдията също го разпитал за вменените му деяния и му прочел документите и сведенията, съдържащи се в досието от разследването. Заключение на КС по жалбата му показвало, че е бил достатъчно запознат с тях и е могъл да изложи възраженията си срещу основанията за задържане. Жалбоподателят поддържа, че решението за ограничаване на достъпа му е било неоправдано и твърди, че не са му били предоставени никакви сведения и документи.

195-197. Съдът обявява оплакването за допустимо. По спора между страните относно наличието на решение за ограничаване на достъпа до материалите по разследването отбелязва, че КС не е констатирал липса на такова решение, поради което приема, че то е съществувало.

198-206. Съдът напомня, че предвидената в чл. 5, § 4 от Конвенцията процедура трябва

да е съдебна и да предоставя подходящи гаранции, макар да не е необходимо те да са винаги идентични с тези, които чл. 6 изисква в гражданския и наказателния процес, тъй като двете разпоредби преследват различни цели (*Atilla Taş c. Turquie*, n° 72/17, § 149 и препратките там). По-специално, производството трябва да е състезателно и да осигурява равенство на страните, каквото няма да е налице, ако бъде отказан достъп до материали по делото, които са съществени, за да може законността на задържането да бъде оспорена ефективно. В настоящия случай жалбоподателят е узнал за констатацията на прокуратурата, че фигурира в червения списък на ползвателите на VuLock – единственото основание за подозренията, поради които е бил задържан – само от разпитите му от полицията и прокурора. От материалите по делото се вижда, че по време на задържането не са му били предоставени никаква информация и никакъв документ относно това единствено доказателство, считано за установяващо принадлежността му към ФЕТО. До внасянето на обвинителния акт той не е имал и достъп до досието по делото. На задържания под стража обаче трябва да бъде

дадена действителна възможност да оспори доказателствата, на които се основават обвиненията срещу него, тъй като наличието на обосновано подозрение, че е извършил престъпление, е условие *sine qua non* за законността на продължаващото му задържане (вж., *mutatis mutandis*, *A. et autres c. Royaume-Uni* [GC], n° 3455/05, § 204). Съдът намира, че нито жалбоподателят, нито неговият адвокат са били достатъчно запознати със съдържанието на това единствено доказателство на обвинението, което е било от съществено значение за оспорването на мярката. Правителството не е обяснило как заявената дерогация би могла да оправдае неспазването на горните изисквания, поради което Съдът счита, че това ограничение не може да се приеме за подходящ отговор на извънредното положение и че такова разбиране би обезсилило напълно предвидените в чл. 5 от Конвенцията гаранции (цитираното *Baş*, § 160). Ето защо е налице нарушение на чл. 5, § 4 от Конвенцията.

3. ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВ СЪДЕБЕН ПРОЦЕС

Лишаването на жалбоподателите, съдии от закрития Върховен съд на Украйна, от достъп до съд, който да се произнесе по твърдението им, че са възпрепятствани да упражняват съдебните си функции след проведената съдебна реформа в страната е в нарушение на чл. 6 от Конвенцията. Жалбоподателите не могат да бъдат изключени от гаранциите на чл. 6 само поради статута им на съдии, тъй като когато се говори за специалното доверие и лоялност, които те трябва да спазват, става дума за лоялност към правовата държава и демокрацията, а не към носителите на държавна власт.

Решение по делото [Gumenyuk and Others v. Ukraine \(no. 11423/19\)](#)

Фактите: Жалбоподателите са осем съдии от Върховния съд на Украйна.

Вълната от демонстрации и гражданско неподчинение в Украйна в периода 2013-2014 г., известни като Евромайдан, и загубването на доверието в съдебната система довеждат до промени в Конституцията на Украйна и приемането на нов Закон за съдебната власт („ЗСВ“), в сила от септември 2016 г. Предвиждало се създаването на нов Върховен съд („ВС“), в който съдиите да се назначават след конкурс и разпускане на действащият Върховен съд на Украйна („ВСУ“). Законът бил оспорен пред Конституционния съд от Пленума на ВСУ. На 18 февруари 2020 г.

Конституционният съд приел, че съществува само един Върховен съд, чието наименование е било променено от Върховен съд на Украйна на Върховен съд, като поради несменяемостта на съдиите, съдиите от ВСУ следвало да продължат дейността си като съдии в новия ВС. Въз основа на това решение през юни 2020 г. в парламента бил внесен законопроект за назначаване на съдиите от ВСУ във ВС, но към юни 2021 г. законопроектът не е приет и жалбоподателите все още не са възстановени като върховни съдии.

Междувременно бил проведен нов конкурс и във ВС били назначени 120 съдии. На 21 юни 2018 г. юридическото лице ВСУ било обявено в ликвидация. Ликвидационната комисия предложила на жалбоподателите изплащане на възнаграждението им, но последните не се явили да го получат.

На 20 юни 2018 г. Висшата квалификационна комисия на съдиите („ВККС“) препоръчала жалбоподателите да бъдат преместени в различни апелативни съдилища. Това предложение било отхвърлено от Висшият съдебен съвет (ВСС), без да бъде обсъдено по същество, тъй като след преструктурирането на съдебната система предложените апелативни съдилища вече не съществували.

Решението:

Твърдяното нарушение на чл. 6 от Конвенцията

Жалбоподателите се оплакват, че не са имали достъп до съд, за да оспорят неправомерното им възпрепятстване да

изпълняват служебните си функции като съдии, вследствие на законодателните промени от 2016 г., както и че при опита да бъдат преместени на други съдебни постове ВСС не е действал като независим и безпристрастен съд.

а) По твърдението за нарушаване на правото за достъп до съд в резултат на законодателните промени от 2016 г.

39-42. Правителството оспорва допустимостта на жалбите, тъй като не са налице граждански права, които да подлежат на защита, с оглед публичния характер на правоотношението на жалбоподателите. Поддържа, че не са изчерпани всички вътрешни средства за защита, тъй като не била оспорена процедурата по ликвидация на ВСУ, както и че по една от жалбите не бил спазен 6-месечния срок по чл. 35 от Конвенцията. Жалбоподателите поддържат жалбите си, като посочват, че ситуацията е с продължаващ характер и че не разполагат с ефективно средство за защита.

43. Съдът приема, че макар да е оправдано предприемането на извънредни мерки, за да се противодейства на корупцията и некомпетентността сред съдебната власт, то той не е компетентен да обследва целесъобразността на предприетите мерки, а само дали при осъществяването на съдебната реформа са нарушени правата на жалбоподателите по смисъла на чл. 6 от Конвенцията.

44-48. Позовавайки се на своята практика, Съдът посочва, че за да е приложим чл. 6 от Конвенцията, трябва да е налице спор относно право, признато от националното законодателство. Спорът може да е относно съществуването на правото, обхваща му или начина на упражняването му, но трябва да е съществен, а производството да е решаващо за жалбоподателя (вж. *Baka v. Hungary [GC]*, no. 20261/12, §§ 100 и *Denisov v. Ukraine*

[GC], no. 76639/11, § 44). За да прецени дали е налице „право“ по смисъла на чл. 6 Съдът преценява материално-правното съдържание на правото и дали са налице пречки за съдебната му защита (вж. *Roche v. the United Kingdom [GC]*, no. 32555/96, § 117), като и двете са основание за наличието на защитима претенция по чл. 6. За целта Съдът разглежда националните разпоредби и прилага международните норми само за да направи преценка или да подобри тълкуването на съществуващото право (вж. *Enea v. Italy [GC]*, no. 74912/01, § 101; *Boulois v. Luxembourg [GC]*, no. 37575/04, § 102 и *Nait-Liman v. Switzerland [GC]*, no. 51357/07, § 108).

49-56. Съгласно националното законодателство жалбоподателите е следвало да останат съдии до пенсионирането си, освен при наличието на изключителните основания за предсрочно освобождаване съгласно чл. 126 от Конституцията. При приемането на новия ЗСВ и закриването на ВСУ жалбоподателите не са били официално освободени от длъжност и са възпрепятствани да упражняват служебните си задължения. Поради което конституционните принципи, заложили в чл. 126 от Конституцията дават основа, на която може да се претендира правото на защита срещу произволно отстраняване от заеманата позиция. Следва да се вземе предвид и специалната роля на съдебната власт, като гарант на справедливостта. За да се ползва с обществено доверие съдебната система и за да изпълнява функциите си от голямо значение е независимостта на съдебната власт и нейната защита (вж. *Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portugal [GC]*, nos. 55391/13 and 2 others, § 196), включваща и защита на независимостта и автономността на нейните членове. В този контекст, при тълкуване на националното право следва да се приложат и принципите и общите ценности на Съвета на Европа, както и необвързващите препоръки и резолюции на органите на Съвета на

Европа. Така съгласно Европейската харта за статута на съдиите (вж. *European Charter on the Statute for Judges* (Department of Legal Affairs of the Council of Europe, 8-10 юли 1998 г. DAJ/DOC (98)23) няма съмнение, че въз основа на предоставените им професионални гаранции, че съдиите могат да претендират, че принципите на независимост на съдебната власт и сигурност на мандата им трябва да бъдат изцяло спазвани при вземането на мерки, засягащи техния статут или кариера. Освен това Европейската харта за статута на съдиите, въпреки че не е обвързваща за държавите членки, предвижда право на обжалване за всеки съдия, който счита, че правата му по статута или в по-общ план независимостта му, или тази на съдебния процес са застрашени или нарушени. Съдът отбелязва също така, че след решението на Конституционния съд от 18 февруари 2020 г. точният обхват на „правото“ на жалбоподателите е достатъчно установен и формулиран съгласно вътрешното право. При тези обстоятелства Съдът намира, че спорът на жалбоподателите се отнася до „право“ по смисъла на чл. 6, който спор е бил „истински“ и „сериозен“, като се има предвид ролята на съдебните функции, които жалбоподателите са били възпрепятствани да упражняват. По същия начин спорът е бил „пряко решаващ“ за правата им, тъй като се е отнасял именно до невъзможността им да упражняват съдийската си професия.

57-59. Обхватът на „гражданските“ права, защитими по чл. 6 е по-широк и включва и права, които според националното законодателство биха се квалифицирали като публични права. По отношение на държавните служители, Съдът прилага т.нар. Eskelinen тест. Държавата може да се позове на изключване на защитата, съдържаща се в чл. 6 за държавен служител при две условия. Първо, в националното законодателство трябва изрично да е изключен достъпът до правосъдие за

конкретната длъжност или категория служител. Второ, изключването да е по обективни причини в интерес на държавата. Фактът, че жалбоподателите са в сектор или отдел, упражняващ публична власт не води до изключване от гаранциите на чл. 6. Жалбоподателите не могат да бъдат изключени от гаранциите на чл. 6 от Конвенцията само поради статута им на съдии (вж. цитираното *Vaka*).

60. По възражение на правителството, че спорът не е граждански, Съдът отбелязва, че спорът касае не изплащането на възнагражденията им, а невъзможността на жалбоподателите да упражняват мандата си като съдии, което има пряко отношение към професионалното и лично развитие на жалбоподателите и следва да се квалифицира като личен живот съгласно Конвенцията (вж. *Pretty v. the United Kingdom*, no. 2346/02, § 61 и *Niemietz v. Germany*, 16.12.1992 г., § 29). Тези частноправни последици Съдът приема за съществени. Още повече, че това е едностранна мярка, която накърнява и защитата на специалната роля на съдебната власт в обществото.

61-67. Съдът изследва наличието на двете условия по теста Eskelinen. Съгласно националното законодателство жалбоподателите имат достъп до правосъдие относно служебното си правоотношение. В настоящия случай обаче жалбоподателите са възпрепятствани да упражняват служебните си функции чрез законодателна съдебна реформа. Правомощие да прогласи определени норми за противоконституционни има само Конституционния съд, като физическо лице няма право на конституционна жалба. Следователно жалбоподателите нямат ефективно средство за защита (вж. *Zaichenko v. Ukraine* (no. 2), no. 45797/09, § 112 и *Oleksandr Volkov v. Ukraine*, no. 21722/11, § 128). Съдът счита, че възражението на правителството, че жалбоподателите са

могли да оспорят процедурата по ликвидация на ВСУ за неоснователно, тъй като служебните им правоотношения са били прекратени на практика със закон, а не в рамките на процедурата по ликвидация. Въз основа на всичко изложено, следва да се приеме, че жалбоподателите са нямали ефективно средство за защита на правата си пред съд. Съдът приема, че макар това да може да се приеме за изпълнение на първото условие по теста *Eskelinen*, отнасящо се до „изричното изключване“ на достъпа до съд, то не е необходимо да дава окончателно становище по него, тъй като не е изпълнено второто условие. За да се приеме, че изключването е в интерес на държавата по обективни причини е необходимо предметът на спора да е свързан с упражняваната публична власт или че съществува „особената връзка на доверие и лоялност“ между държавния служител и държавата като работодател (вж. *Vilho Eskelinen and Others v. Finland [GC]*, по. 63235/00, § 62). Доколкото повечето държавни служители изпълняват правителствената политика, то представителите на съдебната власт имат задължение да извършват проверка на неправомерните действия на правителството и злоупотребата с власт, заради което е уредена и тяхната независимост. Правителството трябва да следи за и да гарантира независимостта на съдебната власт. Така, когато се говори за специалното доверие и лоялност, които съдиите трябва да спазват, става дума за лоялност към правовата държава и демокрацията, а не към носителите на държавна власт. Съдиите не могат да поддържат върховенството на закона и да прилагат Конвенцията, ако вътрешното право ги лишава от гаранциите на разпоредбите на Конвенцията по въпроси, пряко засягащи тяхната лична независимост и безпристрастност. По тези причини Съдът не счита за оправдано членовете на съдебната власт да бъдат изключени от защитата на чл. 6 по въпроси, отнасящи се до условията на тяхната работа, въз основа на специалната връзка на лоялност и доверие

към държавата (вж. *Bilgen v. Turkey*, по. 1571/07, § 79 и, *mutatis mutandis, Kövesi v. Romania*, по. 3594/19, § 124). Следователно второто условие по теста *Eskelinen* не е изпълнено и чл. 6, § 1 е приложим.

68-69. Съдът счита, че средството за защита, предложено от правителството - оспорване на процедурата по ликвидация в индивидуалното качество на жалбоподателите - не е ефективно за целите на Конвенцията, тъй като не може да отговори на същността на оплакването на жалбоподателите, произтичащо от законодателна реформа, и да осигури подходящо обезщетение. Възражението на правителството, основано на правилото за шестмесечния срок, е тясно свързано със същността на оплакването на жалбоподателите относно достъпа до съд по отношение на техните претенции относно възпрепятстването им да упражняват съдебни функции като съдии от Върховния съд и следва да се разгледа заедно с основателността на оплакването.

70-76. Правото на достъп до съд не е абсолютно и може да бъде предмет на ограничения, стига самата същност на правото да не е нарушена. Освен това ограничението няма да е съвместимо с чл. 6, § 1, ако не преследва легитимна цел и ако няма разумна връзка на пропорционалност между използваните средства и целта (вж. *Markovic and Others v. Italy [GC]*, по. 1398/03, § 99, *Stanev v. Bulgaria [GC]*, по. 36760/06, § 230 и *Baka*, § 120, цитирано). Вземайки предвид разделението на властите и независимостта на съдебната власт, особено значение се придава на защитата на представителите на съдебната власт срещу мерки, които могат да застрашат техния статут или кариера. Въвеждат се процесуални гаранции и възможност за обжалване на тези мерки с цел запазване на общественото доверие във функциониране на съдебната система (вж. *Bilgen*, § 96, цитирано). Правото на достъп до съд е една

от основните процесуални гаранции за защита на представителите на съдебната власт, която е следвало да бъде предоставена на жалбоподателите. В настоящия случай целта на реорганизацията на висшите съдилища в Украйна е била осигуряването на справедлива вътрешна съдебна система и ускоряване на вътрешните производства, която цел няма връзка с ограничаването на достъпа на жалбоподателите до съд. В този контекст Съдът приема, че липсата на достъп до съд не е разумно пропорционална на преследваната легитимна цел. Законодателните промени, довели до настоящия спор са в сила и към датата, на която жалбоподателите са подали жалбата си в Съда, поради което оплакването на жалбоподателите се отнася до продължаващо положение, което е налице и към момента на подаване на жалбата (вж. *Nataliya Mikhaylenko v. Ukraine*, по. 49069/11, § 25), в резултат на което 6-месечният срок не се прилага. В заключение, Съдът приема, че е налице нарушение на чл. 6, § 1 от Конвенцията по отношение на правото на жалбоподателите на достъп до съд.

По твърдението за нарушаване на правото на независим и безпристрастен съд във връзка с Решенията на ВСС от 2018 г.

77-81. По отношение на оплакванията, че ВСС не е действал като независим и безпристрастен съд при отхвърляне на препоръките на ВККС за преместване на съдиите, Съдът припомня, че чл. 6 не се прилага към безспорна и едностранна процедура, която не включва противопоставящи се страни, които спорят за граждански права (вж. *Alaverdyan v. Armenia (dec.)*, по. 4523/04, §§ 34-37). В настоящия случай ВСС е действал в изпълнение на административните си правомощия да взема решения за преместване на съдии в контекста на реорганизация на съдебната система, което представлява безспорна и едностранна

процедура и не решава „спор“ по смисъла на чл. 6. Тези решения могат да бъдат оспорени пред съд, като в случай на обжалване би възникнал „спор“, към който евентуално би бил приложим чл. 6 (вж. *Dzhidzheva Trendafilova v. Bulgaria (dec.)*, по. 12628/09, §§ 39 и 40). Решението на ВСС да не разглежда препоръките на ВККС не е било обжалвано пред съд, поради което не е налице спор, към който да се приложи Конвенцията, поради което жалбите следва да се отхвърлят в тази част в съответствие с чл. 35, §§ 3 (а) и 4.

Твърдението за нарушение на чл. 8 от Конвенцията

82-83. Жалбоподателите се оплакват, че възпрепятстването им да упражняват съдебните си функции представлява незаконна и неоснователна намеса в правото им на зачитане на личния живот.

84-85. Правителството оспорва допустимостта, като твърди, че предприетите мерки са вследствие на извършена съдебна реформа без да са налице лични причини срещу жалбоподателите. Последиците също не влияят на личния живот, като жалбоподателите са имали възможност да получат заплатите си, не са били откъснати от кръга си на общуване и личната им репутация не е била засегната. Жалбоподателите поддържат оплакванията си.

86-90. Съдът отбелязва, че трудовите спорове не са изключени от обхвата на нарушенията на личния живот по смисъла на чл. 8 от Конвенцията. Те може да засегнат вътрешния кръг на жалбоподателя, възможността на жалбоподателя да установява и развива отношения с други хора и социалната и професионална репутация на жалбоподателя. Съществуват два начина, по които въпросът за личния живот обикновено би възникнал в такъв спор: или поради причините за приемане на

оспорената мярка (в този случай Съдът прилага подхода, основан на мотивите), или поради последиците за личния живот (подхода, основан на последиците) (вж. *Denisov v. Ukraine [GC]*, § 115, цитирано). Съдът приема, че чл. 8 е приложим само когато тези последици са много сериозни и засягат личния живот на лицето в много значителна степен. В настоящия случай се прилага подхода, основан на последиците, тъй като съдебната реформа не е свързана с жалбоподателите, нито с техния личен живот. Съдът намира, че макар жалбоподателите да не са били съществено засегнати финансово, то те са били лишени от възможността да продължат своята работа като съдии и да живеят в професионална среда, в която биха могли да преследват целите си за професионално и личностно развитие. Към момента на разглеждане на делото от Съда, тези съществени последици за личния живот на жалбоподателите не са отстранени. С оглед естеството и продължителността на отрицателните последици, личният живот на жалбоподателите е засегнат в много значителна степен, поради което оплакванията попадат в обхвата на чл. 8.

91-96. Както бе посочено по-горе, възпрепятстването на жалбоподателите да упражняват съдебните си функции засяга личния им живот в значителна степен, като същото би било нарушение на чл. 8 от Конвенцията, освен ако намесата не е предвидена в закона, преследва легитимна цел и е била необходима в демократичното общество. Вътрешното законодателство трябва да е достатъчно предвидимо, за да може лицата да предвидят последиците, при които властите имат право да прибегват до мерки, засягащи правата им съгласно Конвенцията (вж. *Fernández Martínez v. Spain [GC]*, no. 56030/07, § 117).

97-101. В настоящия случай, въпреки че намесата, от която се оплакват жалбоподателите, произхожда от закон,

възниква въпросът дали тя е била законосъобразна за целите на Конвенцията, а именно дали съответната правна рамка е била предвидима при прилагането си и съвместима с принципите на правовата държава. В решението си Конституционният съд приема, че изменението на Конституцията от 2016 г. не нарушава принципа на институционалната приемственост на висшия съдебен орган, който продължава да функционира под наименованието ВС. Премахването на думата „Украйна“ от изрази „Върховния съд на Украйна“ не може да бъде основание за уволнение на всички съдии от ВСУ или за преместването им в друг съд, още повече в съд от по-ниска степен. Правенето на разлика между съдиите от ВСУ и тези от ВС не е в съответствие с принципа на несменяемост на съдиите, който е част от конституционната гаранция за независимост на съдиите. Съдът възприема напълно тези мотиви. Правителството не е доказало, че начинът, по който жалбоподателите са били принудени да се явят на конкурс, за да запазят правото си да изпълняват съдийските си задължения, и по-специално начинът, по който е бил организиран конкурсът, включително изборът на оценители и липсата на институционални и процедурни гаранции, може да бъде съгласуван с конституционните принципи за обща защита на индивидуалните права и със специфичните гаранции, свързани с мандата на съдиите, в това число и с принципа на несменяемост на съдиите, който според практиката на Съда и международните инструменти и тези на Съвета на Европа е ключов елемент за поддържане на независимостта на съда и общественото доверие в съдебната власт (вж. *Vaka*, цитирано по-горе, § 172). Въпреки решението на Конституционния съд към юни 2021 г. въпросът за възобновяване на съдебните функции на жалбоподателите все още е бил предмет на разглеждане от Парламента. Съдът отбелязва, че от декември 2017 г., когато е започнал да

функционира ВС, до юни 2021 г., жалбоподателите са били възпрепятствани да упражняват съдебните си функции като съдии, което сериозно е засегнало правната сигурност и предвидимостта на конституционните принципи относно независимостта на съдебната власт. С оглед на горните съображения Съдът намира, че въпросната намеса не е отговаряла на изискванията за законосъобразност за целите на Конвенцията и следователно е налице нарушение на чл. 8 от Конвенцията

Съдът установява нарушение на чл. 6, § 1 от Конвенцията, тъй като по делото, по което жалбоподателите са били осъдени на административно задържане за неизпълнение на съдебно решение, основният им аргумент, че са във финансова невъзможност да платят дълговете си, който те са изложили като централен в производството и който е бил решаващ за неговия изход, не е получил конкретен и изричен отговор от националните съдилища и следователно те не са изпълнили произтичащото от тази разпоредба задължение да мотивират решенията си.

Решение по делото [Karimov et autres c. Azerbaïdjan \(n° 24219/16, n° 56908/16 и n° 60139/16\)](#)

Фактите: Жалбоподателите били осъдени да заплатят непогасени задължения по заеми, сключени с частни юридически или физически лица. В производството по изпълнение на съдебните решения съответните съдебни изпълнители сезирали съдилищата за ангажиране на предвидената в Кодекса за административните нарушения (КАН) отговорност при несъобразяване, без основателна причина, със законните нареждания на съдебен изпълнител. Жалбоподателите пледирали, че не са виновни и не са изплатили сумите поради липса на финансова възможност, но били осъдени на административно задържане за

срок от 10 дни (първият и вторият от тях) и 5 дни (третият) за това, че не са изпълнили в дадените им срокове нарежданията за плащане съгласно съответните съдебни решения. По делата било установено, че и тримата са безработни. Те обжалвали, като твърдели, че първоинстанционните съдилища не са съобразили финансовото им състояние. Жалбите им били отхвърлени, без въззивните съдилища да обсъдят тези им аргументи.

Решението:

24. Жалбоподателите се позовават на чл. 6, § 1 от Конвенцията и се оплакват, че не са получили справедлив процес, тъй като съдилищата им наложили наказания без да вземат предвид доводите им, че са във финансова невъзможност да изплатят дълговете си, което при това било в противоречие с изискванията на националното право.

25. Приложимостта на чл. 6 не се оспорва, но Съдът намира за необходимо да напомни заключението, до което е стигнал по предишни дела, че материята, определена в азербайджанската правна система като „административна“, обхваща и нарушения от наказателен характер и следователно разглежданите административни производства касаят „наказателно обвинение“ по смисъла на тази разпоредба (*напр. Gafgaz Mammadov c. Azerbaïdjan*, n° 60259/11, § 70). Обявява жалбите за допустими.

26-27. По съществуващото на оплакването жалбоподателите обръщат внимание, че предвидената в КАН отговорност се отнася само за случаите на неизпълнение без основателна причина, а в случая то се дължало на финансовото им състояние. Правителството поддържа, че жалбоподателите не са успели да докажат твърденията си пред съдилищата, които се мотивирали надлежно. Позовава се на писмо на първия жалбоподател до кредитора му и на обяснителна записка, представена от втория жалбоподател пред съдебния изпълнител, и твърди, че жалбоподателите са разполагали с финансови средства за изпълнение на решенията. Освен това те не използвали предвидения във вътрешното право механизъм за отлагане на

изпълнението, ако действително имали финансови затруднения.

28. Съдът отбелязва, че с оглед на оплакванията следва да ограничи анализа си до производствата, завършили с административно лишаване от свобода на жалбоподателите в качеството им на длъжници. Доводът на правителството, че те са могли да поискат отлагане на изпълнението, предполага подобряване на материалното им положение, което е напълно възможно те да са смятали за нереалистично и следователно не могат да бъдат упрекнати, че не са го сторили. Съдът отбелязва също така, че няма за задача да прецени дали те действително са били в лошо финансово състояние и следва да се произнесе единствено относно изложените от наказателните съдилища мотиви.

29-30. Съдът напомня, че съгласно постоянната му практика задължението на съдилищата да посочват съображенията, на които основават решенията си, може да варира по обхват в зависимост от естеството на решението и следва да се преценява с оглед на обстоятелствата (*García Ruiz c. Espagne* [GC], n° 30544/96, § 26). Не се изисква подробен отговор на всеки довод, но това задължение предполага страните в съдебното производство да могат да разчитат на конкретен и изричен отговор на онези техни твърдения, които са решаващи за изхода на съответното производство (напр. *Higgins et autres c. France*, 19.02.1998 г., §§ 42-43). Съдът проверява и дали мотивировката на постановените от националните съдилища решения не е автоматична или стереотипна (*Moreira Ferreira c. Portugal* (n° 2) [GC], n° 19867/12, § 84 и препратките там). Освен това правото на справедлив процес може да бъде ефективно единствено ако доводите на страните бъдат надлежно разгледани (напр. *Ilgar Mammadov c. Azerbaïdjan* (n° 2), n° 919/15, § 206). При преценката за справедливостта на наказателно производство Съдът е приел и че като въобще не са взели предвид конкретен, относим и важен довод на подсъдимия, националните съдилища не са изпълнили задълженията, които имат по силата на чл. 6, § 1 (*Nechiporuk et Yonkalo c. Ukraine*, n°

42310/04, § 280, и *Ayetullah Ay c. Turquie*, n° 29084/07, 1191/08, § 127).

31-35. В настоящия случай Съдът отбелязва, че за да се установи виновността на жалбоподателите, е трябвало да се достигне до извод, че те не са изпълнили съдебните решения без основателна причина. Причините, посочени от длъжника като оправдание за неизпълнението на паричните му задължения, са определящи за осъществяване състава на нарушението, тъй като могат да представляват основание, освобождаващо го от отговорност. Законовият текст, както и Конституционният съд в решение, в което го е тълкувал, потвърждават същественото значение на индивидуализираната оценка на финансовото положение на длъжниците и на тяхната добросъвестност. Тъй като производството е от наказателен характер, но има административни аспекти, обвиняващата страна е трябвало да докаже, че неизпълнените длъжници всъщност разполагат с финансова възможност да платят дълга си, противно на твърденията им. При тези обстоятелства за Съда е ясно, че доводите, които жалбоподателите са изложили пред националните съдилища, и по-специално аргументът им, че причина за неизпълнението е финансовата невъзможност да изплатят задълженията си, са били от основно значение, вкл. и предвид текста на закона, уреждащ принудителното изпълнение, и са изисквали ясен отговор и съдебно установяване на основателността на посочената от тях причина. В това отношение Съдът напомня, че ако причината за неизпълнението е била финансова невъзможност, би могъл да се постави и проблем от гледна точка на чл. 1 от Протокол № 4 към Конвенцията, съгласно който „[н]икой не може да бъде лишен от свобода само поради невъзможност да изпълни договорно задължение“. Националните съдилища обаче въобще не са се опитали да установят дали неизпълнението е без основателна причина и въобще не са се произнесли по аргумента на жалбоподателите, въпреки че те са поискали това както пред първата, така и пред въззивната инстанция. Пропускът на съдилищата да изследват причината за неизпълнението изглежда още по-противоречив, като се има предвид, че в

самите решения се посочва несигурното финансово положение на жалбоподателите, без да се изразява съмнение във фактичката достоверност на финансовите затруднения, препятстващи плащането. И Конституционният съд е подчертал изискването при налагане на административно наказание за неизпълнение на съдебно решение съдилищата да разглеждат подробно всички факти, както и необходимостта от преценка дали неизпълнението е било умишлено и дали длъжникът е използвал всички разполагаеми средства, за да се съобрази с нарежданията на съдебния изпълнител. Съдът констатира, че тези фактори не са били разгледани в случая. Заклучава, че основният аргумент на жалбоподателите, който те са изложили като централен в производството и който е бил решаващ за неговия изход, не е получил конкретен и изричен отговор и следователно националните съдилища не са изпълнили произтичащото от чл. 6, § 1 задължение да мотивират решенията си. Ето защо е налице нарушение на тази разпоредба.

36-38. С оглед на това заключение и на фактите по делото и тезите на страните, Съдът намира, че не е необходимо да разгледа и оплакването на жалбоподателите, основано на чл. 1 от Протокол № 4 към Конвенцията, че са били лишени от свобода само поради невъзможност да изпълнят договорните си задължения (*Centre de ressources juridiques au nom de Valentin Cătreanu c. Roumanie* [GC], n° 47848/08, § 156).

В съвременното гражданско общество, неправителствените организации играят важна роля, особено в защитата на определени каузи пред националните органи или съдилища в областта на опазването на околната среда. Като част от „обществеността“ те също имат право на достъп до информация и на участие в дебата относно околната среда, съответно на достъп до съд при

спор относно това „гражданско“, по смисъла на чл. 6 от Конвенцията, право.

Решение по делото [BURESTOP 55 et autres c. France \(n° 56176/18 et 5 autres\)](#)

Фактите: Жалбоподателите са шест НПО за защита на околната среда, които се противопоставили на проект за изграждането на промишлен център за съхранение на бавно разграждащи се особено опасни материали, генерирани от всички френски ядрени съоръжения и от преработката на гориво, използвано в ядрени електроцентрали, известен като проект „Cigéo“. Управлението на тези отпадъци било поверено на Националната агенция за управление на радиоактивни отпадъци („ANDRA“) – публично промишлено и търговско предприятие, което отговаряло за дългосрочните операции по управление на радиоактивни отпадъци, предоставянето на информация на обществеността и участие в популяризирането на научната и технологичната култура в тази област. През 2002 г. бил публикуван доклад на инженер геофизик, според който под определената площадка има „значителни“ геотермални ресурси, поради което изграждането на център на това място би довело до сериозен радиоактивен риск. По искане на жалбоподателите ANDRA извършила експериментални сондажи, докладът от които бил публикуван, като част от законоустановеното ѝ задължение за предоставяне на информация. Според доклада геотермалните ресурси, налични в зоната на транспониране, са с ниско ниво на активност и следователно не съществува риск. Жалбоподатели поискали ANDRA да признае, че е съобщила погрешна и некоректна научна и техническа информация, поради което е допуснала небрежност и следователно е действала неправилно. След това предявили искове

срещу ANDRA за присъждане на обезщетение за вредите, причинени от неизпълнението на задължението за информиране на обществеността. Първоинстанционният съд отхвърлил исковете като недопустими. Апелативният съд потвърдил решението в частта за недопустимост на иска на едно от сдруженията, MIRABEL-LNE, тъй като в устава му била записана общата цел за опазване на околната среда. Исковете на другите сдружения отхвърлил по същество. Съдът приел, че работата на ANDRA била потвърдена от всички нейни партньори и давала точни отговори на оплакванията, повдигнати от сдруженията, така че неизпълнението на задължението ѝ за предоставяне на точна информация и предполагаемите неточности не били установени с достатъчна сигурност. Освен това не било доказано, че ANDRA е проявила некомпетентност, небрежност или пристрастност в доклада си. Не било изследвано наличието на вреди, претърпени лично от сдруженията и причинно-следствена връзка между действията и вредите. Решението било потвърдено от касационния съд.

Решението:

Твърдението за нарушение на правата на сдружението MIRABEL-LNE по членове 6, § 1 и 13 от Конвенцията

49-52. MIRABEL-LNE твърди нарушение на правото му на достъп до съд и правото му на ефективна правна защита. Правителството не оспорва допустимостта на оплакването. Съдът обаче счита за необходимо да разгледа въпроса служебно, макар и да не е повдигнато възражение в това отношение. Това важи особено за неговата компетентност *ratione materiae* (вж. напр. *Lacatus v. Suiss*, no. 14065/15, § 52 и *Blečić v. Croatia* [GC], no. 59532/00, § 67). Гражданскоправният аспект на чл. 6, § 1 се прилага към всяко национално производство, свързано със „спор“ относно, *inter alia*, „право“ или „права“ от „граждански“ характер, които дадено лице

може да претендира, че притежава. Следва да е налице аргументирано твърдение, че въпросното „право“ е признато от вътрешното право. Освен това спорът трябва да бъде реален и сериозен; той може да се отнася както до самото съществуване на правото, така и до неговия обхват или до начина, по който то се упражнява. Освен това резултатът от производството трябва да е пряко решаващ за въпросното „право“, слаба връзка или далечни последици не са достатъчни, за да се приложи чл. 6, § 1 (вж.. *Collectif national d'information et d'opposition à l'usine Melox - Collectif Stop Melox et Mox* (no. 75218/01).).

54-56. Разглеждайки приложимостта на чл. 6, § 1, Съдът отбелязва, че в съвременното гражданско общество, сдруженията играят важна роля, особено в защитата на определени каузи пред националните органи или съдилища, особено в областта на опазването на околната среда. В основата на твърденията на сдружението-жалбоподател стои въпросът за правото на обществеността на информация и участие в процеса на вземане на решения при разрешаването на дейност, която представлява опасност за здравето или околната среда. Неправителствените организации са участници в гражданското общество, част от тази „общественост“. Съгласно Орхуската конвенция за достъп до информация, участие на обществеността в процеса на вземане на решения и достъп до правосъдие по въпроси, свързани с околната среда (ратифицирана от Франция), „обществеността“ означава едно или повече физически или юридически лица и в съответствие с националното законодателство или обичай, техните сдружения, организации или групи“ (чл. 2. от посочената конвенция). Съдът заключава, че макар предметът на разглежданото производство да е бил по същество защитата на обществения интерес, „спорът“, повдигнат от сдружението-жалбоподател, също е имал достатъчна връзка с „право“, което то е могло да претендира, че притежава като юридическо лице, за да не се приеме, че чл. 6, § 1 от Конвенцията е неприложим *ex officio*. На следващо място, в светлината на вътрешното право и правото на Съюза, отнасящо се до „правото“ на информация и участие по въпросите на

околната среда, и предвид подробния характер на мотивите, изложени от националния съд за отхвърляне на възраженията на сдружението-жалбоподател, свързани с нарушаването на тези текстове, Съдът заключава, че може да се твърди „поне аргументирано“, че това „право“ е признато във вътрешното право и че „спорът“ е „реален и сериозен“. Накрая Съдът констатира, че няма съмнение, че производството е било пряко свързано с „правото“ и че неговият „граждански“ характер се извежда основно от факта, че това е право, което всяко „лице“ с правен интерес може да предяви индивидуално пред националните съдилища. Поради това чл. 6, § 1 е приложим към въпросното производство.

57-61. В настоящия случай в основата на исковете за обезщетение за вреди, предявени от сдруженията-жалбоподатели стои въпросът за правото на информация и участие в процеса на вземане на решения по въпроси, касаещи околната среда – т.е. „спорът“ е касаел признато от националното право „гражданско право“. Освен това, въпреки че сдруженията жалбоподатели са действали заедно пред националните съдилища, всяко от тях е предявило самостоятелен иск за обезщетение за неимуществени вреди, което потвърждава, че са имали намерение да защитят собственото си право на информация. Що се отнася до сериозността на спора – в конкретния случай това може да се види от съдържанието на правните аргументи на жалбоподателите и мотивите, изложени в съдебните решения. На последно място, заведените от сдруженията-жалбоподатели дела са пряко свързани с това право. Следователно оплакването е допустимо.

62-63. Сдружението MIRABEL-LNE подчертава, че правото му на достъп до съд е било нарушено, тъй като националният съд неправилно го изключил от обхвата на лицата, които имат правен интерес от подаване на жалба, тъйкувайки стеснително устава му. Правителството твърди, че MIRABEL-LNE всъщност цели да оспори прилагането на вътрешното право спрямо него и решаването на делото наново от Съда.

64-67. Съдът отбелязва, че чл. 6, § 1 представлява *lex specialis* по отношение на чл. 13. Затова решението, с което жалбата, предявена от сдружението MIRABEL-LNE пред националния съд се обявява за недопустима, поради липса на правен интерес, повдига въпрос относно правото на достъп до съд, гарантирано от тази разпоредба. Това право не е абсолютно и може да породи ограничения – по-специално по отношение на условията за допустимост (вж. *L'Erablière A.S.B.L. v. Belgium*, по. 49230/07, § 35). Съдът, без да замества преценката на националните съдилища, трябва да прецени дали са спазени изискванията на Конвенцията, като следи дали прилаганите ограничения не ограничават достъпа на лицето по такъв начин или до такава степен, че да се засяга самата същност на правото. Освен това те са съвместими с чл. 6, § 1 само ако преследват легитимна цел и са пропорционални (вж. *Zubac v. Croatia* [GC], по. 40160/12, § 78). Всъщност правото на достъп до съд е засегнато, когато неговата уредба престава да служи за целите на правната сигурност и правилното правораздаване и представлява своеобразна бариера, която пречи на страната да получи решение по същество на делото си от компетентния съд (вж. цит. *L'Erablière A.S.B.L.*, *ibidem*). Не е задача на Съда да се занимава с фактически или правни грешки, допуснати от национален съд, освен ако и доколкото те са могли да засегнат правата и свободите, защитени от Конвенцията. Съдът не действа като четвърта инстанция и не поставя под съмнение преценката на националните съдилища, освен ако техните заключения могат да се считат за произволни или явно необосновани (вж., *inter alia*, *Zubac*, цит., § 79). Това се отнася по-специално за тълкуването на правилата на вътрешното законодателство (вж. *Kurşun v. Turkey*, № 22677/10, § 95).

68-73. В настоящия случай, за да обоснове недопустимостта на иска на сдружението

жалбоподател, правителството се позовава на условията за достъп до съд за сдруженията, когато те възнамеряват да отстояват колективните интереси, които са си поставили за цел да защитават. В това отношение Апелативният съд е намерил, че искът на жалбоподателя е недопустим, тъй като в устава на сдружението било посочено, че целта му е защита на околната среда, а делото било свързано със защита от радиоактивни рискове. Съдът припомня обаче, че искът, който сдружението MIRABEL-LNE е възнамерявало да предяви пред съда, е бил насочен по-специално към разглеждане на спор относно гражданско право по смисъла на чл. 6, § 1, на което то е било носител (правото на информация и на участие в дебати относно околната среда). Следователно това действие е насочено и към защита на интересите на сдружението MIRABEL-LNE. Въпреки това правителството не представя никакви доказателства, които да показват, че отказът да се разгледа оспорване на право от този вид е преследвал, при обстоятелствата на случая, легитимна цел и е бил пропорционален на тази цел. Съдът също така посочва, че приложимото национално законодателство изрично разширява правото на сдруженията за защита на околната среда, одобрени по силата на член L. 141-1 от Кодекса за околната среда (каквото е MIRABEL-LN), да предявяват искове по спорове, свързани с действия, представляващи нарушение на текстовете относно „ядрената безопасност и радиационната защита“. Апелативният съд е приел, че за разлика от другите сдружения жалбоподатели, уставът на MIRABEL-LN е формулиран по-общо. Този подход обаче не може да бъде приет. От една страна, това е равносилно на разграничаване между защитата от ядрени рискове и защитата на околната среда, докато е ясно, че първата е напълно свързана с втората. На второ място, тълкуването на устава на сдружението жалбоподател води до прекомерно ограничаване на предмета на дейност на

сдружението, въпреки че към съответния момент в чл. 2 от устава му се говори за предотвратяване на „технологични рискове“. Следователно е налице непропорционално ограничаване на правото на достъп до съд на сдружението-жалбоподател и нарушение на чл. 6, § 1 от Конвенцията.

Твърдението за нарушение на членове 6, § 1, 8, 10 и 13 от Конвенцията

74-75. На основание чл. 6, § 1 от Конвенцията сдруженията-жалбоподатели се оплакват от нарушение на правото им на справедлив процес, тъй като съдилища били отхвърлили исковете им без да посочат основателни причини, на основания, които били правно ирелевантни, не се били произнесли по съществуващото на исковете им и не били извършили проверките, които били длъжни да направят. Освен това твърдят, че като не са проверили точността на информацията, предоставена от ANDRA, съдилищата са нарушили и правото им на достъп до съд. На основание чл. 8 и чл. 10 жалбоподателите се оплакват още, че правото им на получаване на информация е било нарушено от факта, че ANDRA, която по закон е имала задължението да предоставя информация е предоставила неточна информация относно рисковете или опасностите за околната среда, което било равносилно на „неуведомяване“. Накрая, сдруженията-жалбоподатели се оплакват от нарушение на правото им на ефективни правни средства за защита, произтичащо от факта, че Касационният съд, като е възприел напълно преценката на апелативните съдии по делото е отказал да се произнесе по посочените нарушения на Конвенцията. Съдът отбелязва, че всички тези твърдения се отнасят до правото на информация за рисковете за околната среда и спазването на процесуалните гаранции в този контекст. Като припомня, че не е обвързан от правната квалификация, дадена от страните (вж. наред с много други, *X and Others v. Bulgaria*

[GC], no. 22457/16, § 149), той счита за подходящо да ги разгледа единствено от гледна точка на чл. 10 от Конвенцията.

76-90. Правителството отбелязва, че ANDRA е предоставила информацията, изискваща се по закон, следователно жалбата е несъвместима *ratione materiae* с разпоредбите на Конвенцията. Според жалбоподателите, съобщаването на предполагаемо неточна информация е равнозначно на отказ да се съобщи информация. Съдът счита, че може да възникне право на достъп до информация, съхранявана от публичен орган и задължение на държавата да я разкрие по чл. 10, когато достъпът до информацията е от решаващо значение за упражняването от лицето на правото му на свобода на изразяване, по-специално на свободата да получава и разпространява информация, и че отказът на такъв достъп представлява намеса в упражняването на това право. Същото трябва да се прилага, когато твърдяната намеса произтича от неточното или неадекватно естество на информацията, предоставена от публичен орган в изпълнение на задължението за информиране, предвидено във вътрешното право. Жалбоподателите са имали за цел да информират обществеността за рисковете за околната среда и здравето, които проектът Cigéo поражда. Следователно информация, свързана именно с тези рискове е пряко свързана с упражняването на свободата им да съобщават информация. Въпросната информация е пряко свързана с дебата относно рисковете за околната среда и здравето, породени от проекта Cigéo. Няма съмнение, че подобна тема е от обществен интерес. Жалбоподателите са неправителствени организации, които привличат общественото внимание към въпроси от обществен интерес и лобират пред властите да предоставят информация по такива въпроси на обществеността, още повече, че те са одобрени съгласно националното законодателство за дейността

си в областта на опазването на околната среда. От гореизложеното следва, че чл. 10 от Конвенцията е приложим и че възражението на правителството за несъвместимост *ratione materiae* на жалбата в частта ѝ, отнасяща се до тази разпоредба, трябва да бъде отхвърлено.

91-96. Правителството твърди, че жалбоподателите не са изчерпали вътрешноправните средства за защита, тъй като не са представили аргументи по Конвенцията пред Касационния съд. Жалбоподателите твърдят, че предявявайки жалбата си по същество пред националния съд, са повдигнали въпроса за защита на правото на сдруженията на информация. Съдът посочва, че в настоящия случай, жалбоподателите не са се позовавали изрично на Конвенцията, но в касационната си жалба са повдигнали по същество въпроса за зачитането на правото на информация относно рисковете за околната среда, по-специално по отношение на процесуалните гаранции, които то включва. Освен това, Касационният съд е проверил дали Апелативният съд е мотивирал решението си по отношение на задължението на ANDRA да предоставя точна информация. Това потвърждава, че националният съд е имал възможност да се произнесе първи по жалбата, подадена до Съда за разглеждане, което отговаря на целта на чл. 35, § 1 от Конвенцията.

97-106. Жалбоподателите критикуват ефективността на съдебния контрол върху качеството на информацията, разпространена от публичния орган, искат Съдът да установи, че националните органи са разпространили невярна информация, което се равнява на липса на информация и по този начин са нарушили основните им права. Правителството отново изтъква, че сдруженията - жалбоподатели всъщност са искали вътрешният спор да бъде разгледан отново пред Съда. Набляга, че изпълнението на задължението за предоставяне на

информация не е обвързвано с липсата на оспорване. Смята, че публикуваната от ANDRA информация е допринесла за обществения дебат по проекта Cigéo. Твърди, че осъщественият съдебен контрол е бил адекватен, още повече, че тепърва ще бъде предмет и на последващ контрол.

107-109. Съдът припомня, че макар чл. 10 от Конвенцията да не предвижда общо право на достъп до информация, съхранявана от властите, той може, в определена степен и при определени условия, да гарантира право от този вид и задължение на властите, особено що се отнася до достъпа до информация, свързана с проекти, чието осъществяване има вероятност да окаже въздействие върху околната среда (*Cangi v. Turkey*, no. 24973/15, §§ 30-37). Според Съда правото на достъп до информация би било лишено от съдържание, ако информацията, предоставена от компетентните органи е неискрена, неточна или дори недостатъчна. Зачитането на правото на достъп до информация задължително предполага, че предоставената информация трябва да бъде надеждна, особено когато това право произтича от правно задължение на държавата. Ефективността на това право изисква, в случай на спор, засегнатите лица да разполагат със средство за защита, което да им позволи да проверят съдържанието и качеството на предоставената информация в рамките на състезателна процедура. Достъпът до такъв контрол е особено важен, когато се разглежда информация, свързана с проект, представляващ голям риск за околната среда.

110-117. В конкретния случай Съдът отбелязва, че пет от шестте сдружения жалбоподатели са могли да предявят иск пред националните съдилища, което е позволило в рамките на изцяло състезателна процедура упражняването на ефективен контрол върху спазването от страна на ANDRA на законовото ѝ задължение да предоставя на обществеността информация,

свързана с управлението на радиоактивни отпадъци. Със сигурност мотивите на решението на Апелативния съд имат недостатъци. Съдът счита, че е било желателно апелативните съдии да представят повече доказателства в отговор на възражението на жалбоподателите срещу надеждността на посоченото в обобщаващия доклад на ANDRA, че геотермалните ресурси в съответния район са ограничени. При обстоятелствата по настоящото дело обаче това не е достатъчно, за да се постави под съмнение констатацията, че петте сдружения са имали достъп до средство за защита, отговарящо на изискванията на чл. 10 от Конвенцията. Следователно по отношение на тях не е налице нарушение на чл. 10. Що се отнася до сдружението MIRABEL-LNE, фактът, че искът му е бил обявен за недопустим от Апелативния съд, представлява нарушение на чл. 6, § 1 от Конвенцията, поради което не е необходимо да се разглежда налице ли е нарушение на чл. 10 от Конвенцията.

1) Като не е гарантирала независимостта и безпристрастността на дисциплинарната колегия на Върховния съд, в чиято компетентност попада контролът върху актовете по дисциплинарни дела срещу съдии,

– като е допуснала съдържанието на съдебни актове да се квалифицира като дисциплинарно нарушение по отношение на съдиите от общите съдилища,

– като е предоставила на председателя на дисциплинарната колегия на Върховния съд правомощието да определя по свое усмотрение компетентния първоинстанционен дисциплинарен съд по делата относно съдиите от общите съдилища, и следователно като не е гарантирала разглеждане на дисциплинарните дела от „създаден със закон“ съд, и

– като не е гарантирала разглеждане на дисциплинарните дела срещу съдии от общите съдилищата в разумен срок, а също и като е предвидила, че действията, свързани с назначаването на защитник и с поемането на защитата от него, не спират дисциплинарното производство, както и че дисциплинарният съд провежда производството въпреки отсъствието по уважителни причини на призования дисциплинарно обвинен съдия или на неговия защитник, и следователно като не е гарантирала зачитането на правото на защита на дисциплинарно обвинените съдии от общите съдилища,

Република Полша не е изпълнила задълженията си по член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС.

2) Като е допуснала правото на съдилищата да отправят преюдициални запитвания до Съда на Европейския съюз да бъде ограничавано чрез възможността за започване на дисциплинарно производство, Република Полша не е изпълнила задълженията си по член 267, втора и трета алинея ДФЕС.

Решение на СЕС по дело [C-791/19](#)

4. ПРАВО НА ЗАЧИТАНЕ НА ЛИЧНИЯ И СЕМЕЕН ЖИВОТ

Възпрепятстването на жалбоподателите да упражняват функциите на съдии от Върховния съд, считано от декември 2017 г., въпреки решението на Конституционния съд в тяхна полза, е засегнало значително личния им живот. Тази намеса не е била законосъобразна по смисъла на Конвенция, тъй като е противоречала на принципа на несменяемост на съдиите, който е от основно значение за независимостта на съдебната власт и общественото доверие в нея.

Решение по делото [Gumenyuk and Others v. Ukraine \(no. 11423/19\)](#)

[Вж. по-горе Раздел 3](#)

Извършване на аутопсия на новородено и премахване на вътрешните му органи въпреки изричното противопоставяне на жалбоподателката и нейния съпруг поради религиозни съображения и желанието им да погребат детето си в съответствие с религиозните си вярвания представлява нарушение на правото на личен и семеен живот и на свободата на вероизповеданията.

Непредоставяне на надлежна информация относно обхвата на

аутопсията, премахването на органите и тяхното местонахождение е в нарушение на чл. 8 от Конвенцията.

Решение по делото [Polat v. Austria \(no. 12886/16\)](#)

Фактите: Г-жа Полат е австрийска гражданка и мюсюлманка, която забременяла през 2006 г. При медицинските прегледи било установено, че плодът е с диагноза „Синдром с корем като сушена слива“ и има голяма вероятност детето да се роди с тежки увреждания. Впоследствие се установило и липса на достатъчно околоплодна течност, което означавало, че най-вероятно детето няма да оцелее. Детето се родило преждевременно и починало два дни по-късно. Лекарите препоръчали извършване на аутопсия с цел установяване на точната причина за смъртта, както и дали заболяването е генетично и може да се прояви при друго дете (по-специално при потомството на вече родени братя и сестри). Жалбоподателката и нейният съпруг отказали аутопсията по религиозни причини, но въпреки това такава била извършена като почти всички органи на детето били извадени и съхранени за подробното им изследване. От болницата предали тялото на детето облечено. Жалбоподателката, която не била информирана за обхвата на аутопсията, заминала за родното си село в Турция, където било планирано провеждането на погребална церемония по мюсюлманските традиции, която включвала измиване на тялото. Едва тогава се установило, че всички органи на детето са извадени включително и гениталиите. Погребението било отменено,

тъй като не можело да се установи дори полът на детето. Жалбоподателката не успяла да погребее детето си съгласно мюсюлманските обичаи и се наложило да го погребее без традиционния ритуал по измиване в друга нетрадиционна погребална церемония, за която заплатила допълнителни средства.

Жалбоподателката предявила иск за имуществени и неимуществени вреди срещу болницата и лично срещу нейния собственик. Първоинстанционният съд уважил иска на майката с мотиви, че лекарите са действали, водени преди всичко от любопитство. Решението било отменено от горните съдилища.

Решението:

Твърдението за нарушение на чл. 8 и чл. 9 от Конвенцията

Жалбоподателката се оплаква, че извършването на аутопсия на нейния син, въпреки изричното ѝ противопоставяне, нарушава правото ѝ на личен и семеен живот по чл. 8, както и правото ѝ на свобода на религията.

48-49. Съдът посочва, че в някои случаи правото на личен и семеен живот се гарантира и след смъртта на близки и роднини. Така например в *Petrova v. Latvia* (но. 4605/05, § 77) и *Elberte v. Latvia* (но. 61243/08, § 89) Съдът признава, че премахването на органите на починало лице без дадено съгласие попада в обхвата на личния живот на неговите близки. Съдът счита, че извършването на аутопсия против волята на жалбоподателката попада в обхвата на чл. 8 и засяга правото ѝ на личен и семеен живот.

50-51. Що се отнася до чл. 9, Съдът посочва, че той не защитава всяко едно действие, основано на религиозни мотиви. Въпреки това, по делото *Johannische Kirche and Peters v. Germany (dec.)*, (но. 41754/98) Съдът вече се е произнасял, че погребалните традиции

са съществен елемент от свободата на изповядване на религия по смисъла на чл. 9, § 2 и следователно е приложим в настоящия случай. Поради тези съображения Съдът счита, че жалбата е допустима.

53-56. Съдът приема, че аутопсията на трупа на сина на жалбоподателката, въпреки нейното и на съпруга ѝ несъгласие, представлява намеса в правото ѝ на зачитана на личния и семейния живот (сравни *Solska and Rybicka v. Poland*, nos. 30491/17 and 31083/17, § 110). Що се отнася до чл. 9, Съдът е приел, че в своята дейност религиозните общности спазват правила, които често се възприемат от последователите като такива с божествен произход. Религиозните церемонии имат своето значение и сакрална стойност за вярващите, ако са били проведени от упълномощени за тази цел служители, в съответствие с тези правила. По този начин участието в живота на общността представлява конкретна проява на тяхната религия, която сама по себе си е защитена от чл. 9 (вж. *İzzettin Doğan and Others v. Turkey [GC]*, no. 62649/10, § 111). Съдът счита, че жалбоподателката, която погребва сина си в съответствие с мюсюлманските си вярвания, които изискват тялото да остане непокътнато, представлява проява на нейната религия.

57-59. Жалбоподателката не спори, че аутопсията е извършена в съответствие със закона, а Съдът не намира проблем с качеството на австрийския закон, неговата достъпност и предвидимост що се отнася до правните му последици. Следователно, Съдът приема, че намесата е била в съответствие със закона.

61-65. Що се отнася до легитимната цел жалбоподателката твърди, че аутопсията не преследва такава, тъй като не е допринесла с нищо за развитие на науката, а единствено е потвърдила диагнозата. Съдът отхвърля тези аргументи, посочвайки че Върховният съд правилно е приел, че елемент от защитата на общественото здраве може да бъде и

изключването на всякакви съмнения или неясноти по отношение на поставената диагноза. Следователно, Съдът приема, че аутопсията е извършена в интерес на науката и преследва легитимна цел, а именно опазване на здравето на други лица.

66-69. По отношение на пропорционалността на намесата жалбоподателката твърди, че аутопсията и изваждането на органите не са били извършени *lege artis*, че не е налице справедлив баланс на интересите, а законът не дава възможност за възражение срещу аутопсията по религиозни причини. Правителството от своя страна счита, че австрийският закон е постигнал справедлив баланс на интересите: за целите на опазването на общественото здраве няма място за свобода на преценката във всеки отделен случай, а в настоящия случай е налице необходимост от извършване на аутопсията от научна гледна точка.

80-83. Съдът подчертава, че основният въпрос в настоящия случай засяга регулирането на аутопсиите и въпросът кога и в какви случаи близките могат да възразят срещу извършването ѝ по религиозни причини и причини, свързани с личния и семейния живот, т.е. за баланса между обществения интерес, а именно защита на общественото здраве, от една страна и интересите на жалбоподателя от друга. Съдът припомня, че държавите имат позитивно задължение по силата на чл. 8 да предприемат подходящи мерки за защита на общественото здраве и следователно имат широка свобода на преценка в това отношение (вж. *Vavříčka and Others v. the Czech Republic [GC]*, no. 47621/13 and 5 others, § 282). Жалбоподателката се оплаква, че приложимите закони не предвиждат извършването на баланс между тези интереси, нито пък такова е било извършено от болницата.

84-87. Първо, Съдът отбелязва, че австрийското право не предоставя във всички случаи възможност за възражение

срещу аутопсията по религиозни или каквито и да било други съображения, но и припомня, че правата по чл. 8 и чл. 9 не са абсолютни и следователно не се изисква от държавите винаги да гарантират такова право. Австрийският закон предвижда, че в случай на смърт в държавна болница се извършва аутопсия – независимо от съгласието на близките роднини – ако това е необходимо, *inter alia*, за да се защитят научни или други обществени интереси. Т.е. дава се предимство на интересите на науката и на здравето на другите пред религиозните или всякакви други причини за възражение от страна на близките на починалото лице в случаите на необходимост за защита на научните интереси – по-специално ако случаят е диагностично неясен. Освен това, Съдът подчертава, че легитимната цел за опазване на общественото здраве е от особена важност в настоящия случай, но същевременно отчита и интереса на жалбоподателката тленните останки на сина ѝ да бъдат уважени за целите на погребението – загриженост, която тя е изразила още в самото начало.

88-91. Съдът е убеден, в съответствие с констатациите на националните съдилища, че законното изискване за наличие на научен интерес за извършване на аутопсия е изпълнено в конкретния случай. Въпреки това, австрийското право предвижда, че аутопсията може да се извърши само когато е необходима от научна гледна точка. Терминът „необходима“ оставя известна свобода на преценка, но не изключва необходимостта от балансиране на конкуриращите се интереси. Съдът отбелязва, че в настоящия случай съображенията на жалбоподателката обаче не са били взети предвид от болницата, а Върховният съд им отделя незначително внимание и не прави никаква преценка относно „необходимостта“ на аутопсията в настоящия случай. Съдът заключава, че властите не са постигнали справедлив баланс между конкуриращите се интереси в настоящия

случай, нито са взели предвид интереса на жалбоподателката да погребне своя син в съответствие със своите религиозни вярвания. Следователно е налице нарушение на чл. 8 и чл. 9 от Конвенцията.

Твърдението за нарушение по чл. 8 по отношение на задължението за предоставяне на информация

92. Жалбоподателката повдига оплакване по чл. 8 за това, че болницата не е изпълнила задължението си да я уведоми за обхвата на аутопсията и премахването на органите, а липсата на информация е повлияла на избора ѝ на погребение, като тя и нейния съпруг изрично са изразили воля погребението да се проведе съгласно религиозните им вярвания.

93. Съдът припомня, че правото на достъп до информация, касаеща личния и/или семейния живот, попада в обхвата на чл. 8 (вж. *Roche v. the United Kingdom [GC]*, no. 32555/96, §§ 155-56, и по-специално *Lozovyye v. Russia*, no. 4587/09, § 32), а понятията личен и семеен живот включват и правото на едно лице да погребне и да присъства на погребението на свой роднина (вж. *Gülbahar Özer and Yusuf Özer v. Turkey*, no. 64406/09, § 26, 29).

105-109. Съдът отбелязва, че болницата е била публична институция и че действията или бездействията на нейния медицински персонал – включително на лекарите, които са взели решение за извършване и са извършили аутопсията – са били в състояние да ангажират отговорността на държавата ответник по Конвенцията. Съдът намира за уместно да подходи към настоящото дело от гледна точка на позитивното задължение на държавата ответник по чл. 8, доколкото жалбоподателката твърди бездействие от страна на държавата. За целта следва да се установи дали в Австрия е съществувала подходяща правна рамка относно евентуално задължение за разкриване на информация на близки роднини относно

обхвата и начина на извършване на аутопсия на починало лице.

110-114. Съдът отбелязва, че австрийското законодателство съдържа разпоредби за правото на информация на пациентите, но както отбелязва Върховният съд, те не са пряко приложими към настоящия случай, тъй като засягат информация за лечение и информация относно вземането на информирано съгласие за живота и здравето на пациентите. Следователно, австрийското законодателство не съдържа ясни правила относно информацията, на която имат или нямат право близките на починал. Въпреки това Съдът счита, че това не е достатъчно за да се приеме, че е налице нарушение на чл. 8 и е необходимо да се изследва въпросът дали австрийските власти са предприели разумни стъпки, за да информират жалбоподателката за обхвата на аутопсията. Съдът препраща към досегашната си практика (вж. *Hadri-Vionnet v. Switzerland*, no. 55525/00, § 56) и подчертава необходимостта от особено голямо внимание и предпазливост от страна на властите, когато се касае за една толкова лична и деликатна сфера, каквато е смъртта на близък роднина.

115-116. В настоящия случай Съдът приема, че след като болницата е била уведомена за възраженията на жалбоподателката и нейните съображения за това, и желанието ѝ да погребне сина си съгласно религиозните си вярвания, като за целта тялото на детето е трябвало да остане максимално непокътнато, то болницата е имала още по-голямо задължение да ѝ предостави надлежна и точна информация за това какво е било направено по време на аутопсията. Съдът посочва, че жалбоподателката е била уведомена, че аутопсията ще се извърши въпреки нейното противопоставяне, но по никакъв начин не е била уведомена за нейния обхват, а е оставена да вярва, че ритуалното измиване и погребението ще се проведат съгласно нейните вярвания. Съдът не възприема аргументите на Върховния

съд, че предоставянето на по-малко информация би било по-щадящо за роднините, тъй като не се отчитат спецификите на настоящия случай и желанието на жалбоподателката, което е било съобщено на болницата на няколко пъти.

117. Съдът счита, че болницата е трябвало непременно да информира жалбоподателката за отстраняването на всички органи по време на аутопсията. Самият Върховен съд на Австрия постановява, че не е ноторно известно, че всички органи се отстраняват при аутопсия на новородено. Също така правителството не оспорва факта, че болницата първоначално е отричала да са отстранявани каквито да е органи по време на аутопсията, но по-късно е признала, че това се е случило, както и че органите на детето са предадени на жалбоподателката едва след две намеси на Омбудсмана на пациентите.

118-120. С оглед на фактическите констатации, Съдът заключава, че поведението на персонала на болницата се е характеризирало с липсата на дължимото внимание, каквото изисква настоящия случай. Съдът намира, че болницата е трябвало да информира подробно семейството за обхвата на аутопсията, тъй като тази информация е била от съществено значение за тях по религиозни съображения и те са уведомили лечебното заведение за това още в самото начало. На следващо място, макар аутопсията да преследва легитимна цел, от нищо не се подразбира необходимостта от задържането със седмици или месеци на органите на детето. Предвид ранното и надлежно информиране на болницата за желанието на жалбоподателката тялото на детето да остане максимално непокътнато за целите на погребението, болницата е била длъжна да информира майката без никакво забавяне за премахването на органите и за тяхното местонахождение. Следователно Съдът

намира, че е налице нарушение на чл. 8 от Конвенцията по отношение на задължението на болницата да предостави надлежна информация на жалбоподателката относно обхвата на аутопсията и премахването на органите на нейния син.

Тригодишен законов срок, след който бежанците с временен статут могат да подадат молба за събиране със семейството си, без да е предвидено извършването на индивидуализирана преценка на положението на молителя е в нарушение на правото на семеен живот, тъй като властите не са постигнали справедлив баланс между интереса от събиране на жалбоподателя със съпругата му и интереса на общността като цяло от контрол на имиграцията с оглед защита на икономическото благосъстояние на страната, осигуряване на ефективна интеграция на лицата, на които е предоставена закрила, и запазване на социалното сближаване.

Решение по делото [M.A. v. Denmark \[GO\]](#) (no. 6697/18)

Фактите: Жалбоподателят М.А. е сирийски гражданин, напуснал страната си през април 2015 г. и подал документи за предоставяне на убежище в Дания. Там му бил предоставен „статут на временна закрила“ за една година на основание чл. 7, т. 3 от Закона за чужденците („ЗЧ“), а впоследствие разрешението му за пребиваване било удължавано веднъж годишно за същия срок. Според Службата по имиграция жалбоподателят не отговарял на изискванията за предоставяне на специален „статут по Конвенцията на ООН за бежанците“ (чл. 7, т. 1 от ЗЧ) или „статут на

закрила“ (чл. 7, т. 2 ЗЧ), за които разрешенията за пребиваване обикновено се издавали за срок от пет години. Жалбоподателят обжалвал отказа да му бъде предоставен специален статут, но решението било потвърдено на основание, че „не е бил подложен на специално и лично преследване по време на престоя си в Дамаск“. През ноември 2015 г. жалбоподателят кандидатствал за събиране със семейството си – съпругата си и двете си пълнолетни деца, които били в Сирия. Молбата му била отхвърлена през юли 2016 г., тъй като последните три години не бил получавал разрешение за пребиваване. Съгласно изменение на ЗЧ от февруари 2016 г. правото на събиране на семейството на лице, което като жалбоподателя е получило „статут на временна закрита“, можело да бъде упражнено едва три години (освен в строго ограничено хипотези) след предоставянето на статута, докато на лицата, ползващи се със „статут по Конвенцията“ или „статут на закрита“, това право можело да бъде предоставено без да бъдат подлагани на период на изчакване.

Жалбоподателят неуспешно обжалвал отказа за събиране със семейството си пред административните органи и съдилища. Той твърдял, че Дания нарушава правото му на семеен живот по Конвенцията и го дискриминира въз основа на статута му на бежанец с обща закрита по Закона за чужденците. С окончателно решение от 6 ноември 2017 г. Върховният съд на Дания приел, че съгласно съдебната практика на Европейския съд по правата на човека всяка държава имала право да контролира имиграцията на територията си, при условие, че държавата спазва своите международни задължения. Върховният съд стигнал до заключение, че съществуващата практика на ЕСПЧ не била приложима към случая на М.А. По други дела, по които лицата трябвало да чакат за събиране на семейството си, като *Tanda-Muzinga v. France* и *Mugenzi v. France* (решения от 10

юли 2014 г.), ЕСПЧ не бил поставял под въпрос задължителния период на изчакване, а вместо това установявал нарушения поради необосновано дългите срокове за разглеждане на молбите и визите, което не бил проблемът, пред който бил изправен М.А. в Дания. Разпоредбата на чл. 8 от Конвенцията не налагала общо задължение за държавата да уважава избора на имигрантите на страна на пребиваване или да им предоставя право на събиране на семейството на нейна територия. По тези казуси държавите имали широка свобода на преценка. М.А. не бил дискриминиран на никое основание, тъй като нормата имала общо приложение. През 2018 г., след като бил пребивавал в Дания малко повече от две години и десет месеца, жалбоподателят подал нова молба за събиране на семейството си, която била уважена и съпругата на жалбоподателя получила разрешение и влязла в страната.

Решението:

Твърдяното нарушение на чл. 8.

73-85. Жалбоподателят се оплаква, че отказът да му бъде разрешено събиране със съпругата му не бил необходим в едно демократично общество. Счита, че период на изчакване от една година би бил разумен или пропорционален, но период на изчакване от три години правел правото му на семеен живот теоретично и илюзорно. Самият законодател, в подготвителните бележки към изменението на Закона за чужденците, признавал, че съществува известен риск Съдът да отмени тригодишния период на изчакване като несъответстващ на чл. 8. Нуждата от събиране на семейството не трябвало да зависи от статуса на бежанеца, а от сериозността на пречките да се радва на семеен живот в своята страна по произход.

86-101. Правителството отбелязва, че отказът бил само временен. Държавата имала широка свобода на преценка при

определяне на имиграционната си политика. Липсвала практика на Съда в тази насока, както и консенсус между държавите членки. Отказът представлявал намеса в правото по чл. 8 на жалбоподателя, но тя била оправдана в обществен интерес.

102-114. Конституираните трети страни – Комисарят по правата на човека към Съвета на Европа и Върховният комисар на ООН за бежанците – посочват, че дългосрочното разделяне на семействата има сериозни негативни последици за лицето, ползващо се от закрила, и за членовете на семейството му, както и за успешната интеграция и за избягване на опасната незаконна миграция към Европа. Събирането на семейства на бежанци следвало да бъде гъвкаво, бързо и ефективно, за да се осигури защита на правото на зачитане на семейния живот. Изискването за пребиваване в продължение на три години преди да получат право да кандидатстват за събиране на семейството, било в противоречие с международното и европейското право в областта на правата на човека.

115-122. Конституираните трети страни – Норвегия и Швейцария – излагат аргументи, че не е налице нарушение на чл. 8 или чл. 14 от Конвенцията.

124-133. Съдът отбелязва, че досега не е бил сезиран с въпроса дали и до каква степен налагането на законоустановен период на изчакване за предоставяне на право на събиране на семейството на лица, ползващи се от статут на субсидиарна или временна закрила, е съвместимо с чл. 8.

134. Като цяло Съдът не е склонен да приеме, че е налице позитивно задължение от страна на държавата членка да предостави право на събиране на семейството, когато са били налице едно или няколко от следните обстоятелства:

- семейният живот е бил създаден по време, когато засегнатите лица са знаели, че

имиграционният статут на едно от тях е такъв, че запазването на този семеен живот в приемащата държава от самото начало ще бъде несигурно;

- лицето, което иска събиране на семейството, е имало ограничени връзки с приемащата държава, което по подразбиране обикновено се случва, когато то е пребивавало там за кратко или е пребивавало незаконно;

- не е имало непреодолими пречки семейството да живее в страната по произход на лицето, което иска събиране на семейството; и

- лицето, което подава молба за събиране на семейството, не може да докаже, че има достатъчно независими и трайни доходи, които не са социални помощи, за да осигури основните разходи за издръжка на членовете на семейството си.

135-136. От друга страна, Съдът по принцип е бил готов да приеме, че е налице положително задължение, когато са били налице няколко от следните обстоятелства:

- лицето, което подава молба за събиране на семейството, е придобило статут на уседнало лице в приемащата държава или има силни връзки с тази държава (вж. *Tuquabo-Tekle and Others v. Netherlands*, no. 60665/00, § 47 и *Butt v. Norway*, no. 47017/09, §§ 76 и 87);

- семейният живот вече е бил създаден, когато молещото лице е придобило статут на уседнало лице в приемащата държава (вж. *Berrehab v. the Netherlands*, no. 10730/84, § 29);

- както лицето, което иска събиране на семейството, така и съответният член на семейството вече са пребивавали в приемащата държава;

- засегнати са били и деца, тъй като на техните интереси трябва да се придава значителна тежест (*Nunez v. Norway*, по. 55597/09, § 84); и

- е имало непреодолими или сериозни пречки семейството да живее в страната по произход на лицето, което иска събиране на семейството (*Ghatet v. Switzerland*, по. 56971/10, § 49).

137-161. Съдът разглежда подробно обхвата на свободата на преценка, с която разполага държавата при вземането на политически решения от разглеждания вид. В случая са взети предвид редица фактори:

а. Конвенцията и съществуващата съдебна практика: Няколко аргумента говорят в полза на това на държавите да се предостави широка свобода на преценка. На първо място чл. 8 не предвижда абсолютни права, които се отнасят до имиграцията. Не може да се счита, че посочената разпоредба налага на държавата общо задължение да зачита избора на държава за пребиваване на брачната двойка или да разрешава събиране на семейството на своя територия. Съдът многократно е признавал, че имиграционният контрол е легитимна цел за държавата да се намеси в правото на зачитане на семейния живот по смисъла на чл. 8. Същото важи и по отношение на позитивните задължения. На второ място, Съдът е признал, че имиграционният контрол служи на общите интереси на икономическото благосъстояние на страната, по отношение на които на държавата обикновено се предоставя широка свобода на действие. От друга страна, ситуацията на общо насилие в дадена страна може да е толкова интензивна, че да се заключи, че всеки завърнал се в нея би бил изложен на реален риск от малтретиране по чл. 3 само поради присъствието си там. Абсолютният характер на правото по чл. 3 не допуска никакви изключения или оправдателни фактори или балансиране на

интересите. Съответно увеличеният приток на мигранти не може да освободи държавата от задължението ѝ по тази разпоредба. По принцип този фактор би могъл също така да намали свободата на действие, с която се ползват държавите при постигането на справедлив баланс между конкуриращите се интереси на събиране на семейството и имиграционен контрол съгласно чл. 8, макар че в периоди на масов приток на лица, търсещи убежище, и значителни ограничения на ресурсите, държавите следва да имат право да смятат, че е в рамките на свободата им на преценка да дадат приоритет на предоставянето на закрила по чл. 3 на по-голям брой такива лица пред интереса по чл. 8 за събиране на семейството на някои от тях. Освен това съображенията относно процедурните изисквания по чл. 8 за разглеждане на молбите за събиране на семейството на бежанци трябва да се прилагат еднакво и за лицата, ползващи се от субсидиарна закрила, включително за лицата, които са изложени на риск от малтретиране, попадащо в обхвата на чл. 3, поради общата ситуация в тяхната държава на произход и когато рискът не е временен, а изглежда има постоянен или дълготраен характер.

б. Качеството на парламентарния и съдебния контрол: Съдът многократно е постановявал, че изборът, направен от законодателя, не е извън неговия контрол, и е оценявал качеството на парламентарния и съдебния контрол върху необходимостта от дадена мярка.

в. Степента на консенсус на национално, международно и европейско равнище, която е от значение за настоящия случай: Съдът не открива никакви общи позиции на национално, международно и европейско равнище по отношение на продължителността на периодите на изчакване.

д. В обобщение Съдът заключава, че на държавите членки следва да се предостави

широка свобода на преценка при вземането на решение дали да наложат период на изчакване за събиране на семейството, поискано от лица, на които не е предоставен статут на бежанец, но които се ползват от субсидиарна закрила или, подобно на жалбоподателя, от временна закрила.

162-163. Въпреки това свободата на преценка, с която държавите разполагат в тази област, не може да бъде неограничена и трябва да се разглежда в светлината на пропорционалността на мярката. Макар Съдът да не вижда причина да поставя под съмнение обосновката на период на изчакване от две години, какъвто е този, залегнал в основата на чл. 8 от Директива 2003/86/ЕО на Съвета на ЕС от 22 септември 2003 г. относно правото на събиране на семейството (три години се допускат само чрез дерогация), след изтичането на този срок непреодолимите пречки за осъществяване на семеен живот в страната на произход постепенно придобиват по-голямо значение при оценката на справедливия баланс. Въпреки че не може да се счита, че чл. 8 налага на държавата общо задължение да разреши събирането на семейството на своя територия, изискванията на Конвенцията трябва да бъдат практически и ефективни, а не теоретични и илюзорни при прилагането им в конкретния случай. Освен това посочената преценка на справедливия баланс е трябвало да бъде част от процеса на вземане на решения, който в достатъчна степен гарантира гъвкавостта, бързината и ефективността, необходими за спазване на правото на жалбоподателя на зачитане на семейния живот съгласно чл. 8.

164-165. Прилагайки горните принципи към настоящия случай Съдът приема, че същността на делото е дали датските органи през септември 2016 г., когато са отхвърлили молбата на жалбоподателя за събиране на семейството поради тригодишния период на изчакване, са

постигнали справедлив баланс между конкуриращите се интереси на лицето и на общността като цяло. Жалбоподателят е имал интерес да се събере със съпругата си възможно най-скоро, докато датската държава е имала интерес да контролира имиграцията като средство за обслужване на общите интереси за икономическото благосъстояние на страната и за осигуряване на ефективна интеграция на лицата, получили закрила, с оглед запазване на социалното сближаване. По отношение на последния въпрос обаче следва да се има предвид, че събирането на семейството също може да допринесе за запазване на социалното сближаване и да улесни интеграцията.

166-180. По отношение на законодателната и политическата рамка, Съдът не намира основания да поставя под съмнение разграничението, направено от датския законодател по отношение на лицата, на които е предоставена закрила поради индивидуализирана заплаха, а именно „статут на бежанец съгласно Конвенцията на ООН за статута на бежанците“ или „статут на закрила“, от една страна, и лицата, на които е предоставена закрила поради обща заплаха, така наречения „статут на временна закрила“, от друга страна. Съдът установява също така, че общата обосновка на разпоредбите относно „статута на временна закрила“ се основават на необходимостта от контрол на имиграцията, който служи на общите интереси за икономическото благосъстояние на страната, и на необходимостта да се осигури ефективна интеграция на лицата, на които е предоставена закрила, с оглед запазване на социалното сближаване. Освен това при въвеждането на тригодишния период на изчакване през 2016 г., датският законодател не е имал възможност да се възползва от ясните насоки, дадени в съществуващата съдебна практика, относно това дали и до каква степен налагането на такъв законоустановен период на изчакване би

било съвместимо с чл. 8. Въпреки това периодът на изчакване от три години, макар и временен, е дълъг период за раздяла със семейството, когато другият член на семейството остава в страна, характеризираща се с произволни насилствени нападения и малтретиране на цивилни лица, и когато са признати непреодолими пречки за събиране на семейството. Нещо повече, действителният период на раздяла неизбежно би бил дори по-дълъг от периода на изчакване и би задълбочил нарушаването на семейния живот и, както в случая, на съпружеското съжителство, което е същността на брачния живот. Членовете на семейството ще бъдат разделени и по време на бягството, през първоначалния период след пристигането в приемащата държава в очакване на разглеждането на молбата за убежище от имиграционните власти, и за известно време след изтичането на тригодишния период на изчакване (или два месеца преди това, както е в настоящия случай) в очакване на тяхното решение. Освен това, въпреки че в закона е била запазена „клауза за преразглеждане“, така че тригодишният период на изчакване да може да бъде преразгледан най-късно през парламентарната 2017/2018 година, не изглежда резкият спад в броя на търсещите убежище през 2016 г. и 2017 г. да е довел до преразглеждане на тригодишното правило.

181-190. Що се отнася до конкретните обстоятелства, свързани със засегнатите лица, очевидно е, че жалбоподателят и неговата съпруга са имали дългогодишен семеен живот, тъй като съпрузите са били женени от двадесет и пет години. Жалбоподателят е избягал от Сирия поради произволни насилствени нападения и малтретиране на цивилни граждани. Според жалбоподателя той е оставил съпругата си, за да я избави от трудностите на пътуването и с надеждата, че тя ще може да се присъедини към него в приемащата държава, веднага щом получи статут на уседнал в нея. Що се отнася до степента на

връзките им с държавата ответник, жалбоподателят е пребивавал в Дания в продължение на пет месеца, когато е подал молба за събиране на семейството през юни 2015 г., и в продължение на една година и три месеца, когато молбата му е била отхвърлена през септември 2016 г. Следователно към съответния момент той е имал ограничени връзки, а съпругата му не е имала никакви връзки с приемащата държава. В решението си, с което отказва да предостави на жалбоподателя право на събиране със съпругата си, Върховният съд взема предвид приложимите принципи по чл. 8 и съответната съдебна практика относно събирането на семейството. Той е отбелязал, че в редица други държави членки съществуват подобни правила, и че Европейският съд по правата на човека все още не е разгледал въпроса доколко подобни законоустановени периоди на изчакване са съвместими с чл. 8. Върховният съд е взел предвид и подготвителните бележки към законодателните изменения, довели до тригодишния период на изчакване, и е отбелязал предисторията на изменението. Той е приел, че съпрузите са били изправени пред непреодолими пречки за съвместното си съжителство в Сирия, но е подчертал, че пречката за съвместното им упражняване на семейния живот е била само временна. Жалбоподателят можел да се върне в Сирия, когато общата ситуация в страната се подобри. Ако такова подобрене не настъпи в рамките на три години от датата, на която му е било предоставено право на пребиваване в Дания, той обикновено би имал право на събиране на семейството със съпругата си. Ако преди изтичането на тригодишния период се появят извънредни обстоятелства, той можел да получи право на семейно събиране. В този контекст Върховният съд е установил, че тригодишният период на изчакване е попадал в рамките на свободата на преценка, с която се е ползвала държавата при балансирането на съответните интереси.

191-193. Съдът отбелязва, че в изменената си редакция Законът за чужденците в Дания не позволява индивидуална оценка на интереса от събиране на семейството с оглед на конкретното положение на засегнатите лица, освен при много ограничени изключения. Той не е предвиждал и преглед на положението в страната на произход с оглед определяне на действителната перспектива за завръщане или пречките за това. По този начин, с оглед на вероятната продължителност на пречките, за жалбоподателя законовата рамка и тригодишният период на изчакване са действали като строго изискване той да понесе продължителна раздяла със съпругата си, независимо от съображенията за целостта на семейството. Не може да се каже, че съгласно приложимото право на жалбоподателя е била предоставена реална възможност за индивидуална преценка дали съображенията за целостта на семейството са обосновавали по-кратък от три години срок на изчакване.

194. В заключение, без да оспорва свободата на преценка на държавата, Съдът установява, че като са подложи жалбоподателя на тригодишен период изчакване, преди да може да подаде молба за събиране на семейството със съпругата си, властите не са постигнали справедлив баланс между, от една страна интереса на жалбоподателя да се събере със съпругата си в Дания и, от друга страна, интереса на общността като цяло от контрол на имиграцията с оглед защита на икономическото благосъстояние на страната, осигуряване на ефективна интеграция на лицата, на които е предоставена закрила, и запазване на социалното сближаване. Следователно е налице нарушение на чл. 8. Решението е взето с мнозинство шестнадесет гласа срещу един глас.

Съдът единодушно установява, че не е необходимо да разглежда отделно оплакването на жалбоподателя по чл. 14 във връзка с чл. 8.

В своето особено мнение съдията Mourou-Wikstrom счита, че решението на мнозинството да приеме, че двугодишният период на изчакване, предвиден в чл. 8 от Директива 2003/86/ЕО относно правото на събиране на семейството не следва да се обсъжда и съответства на Конвенцията, а тригодишният период на изчакване нарушава чл. 8, представлява прекомерна намеса в законите на договарящите държави относно миграцията.

Публикуването на статия, разкриваща детайли от личния живот на жалбоподателя е оправдано, доколкото поставя въпроса за регулирането на сурогатното майчинство, който е от обществен интерес. Публикуването на снимки на жалбоподателя, заснети със скрита камера, обаче не допринася към публичния дебат, тъй като той не е бил известна личност. При търсене на баланс между правото на личен живот и свободата на изразяване съдилищата не са отчели, че жалбоподателят не е знаел и не се съгласявал да бъде сниман и не са преценили доколко журналистът е действал добросъвестно и дали е предприел необходимите мерки при разпространяването на материала.

Решението по делото [Hájovský v. Slovakia](#) (no. 7796/16)

Фактите: През март 2005 г. жалбоподателят и неговата партньорка публикували обява във вестник, че търсят жена, която да износи и роди „тяхното“ дете, чиито биологичен баща да е жалбоподателят, срещу финансова награда. Сурогатното майчинство не е уредено в словашкото законодателство. Обявата не съдържа данни за личността на жалбоподателя. С двамата се свързала жена, която била разследваща телевизионна

журналистка, представяща се за интересуваща се от обявата. Тя заснела със скрита камера срещата, на която се обсъждали обстоятелствата по евентуалната сурогатна бременност. На 27 юни 2005 г. по словашката телевизия бил излъчен репортажът ѝ, в който се казвало, че жалбоподателят търсел да купи дете. На 29 юни 2005 г. известен национален вестник публикувал статия под заглавието „Търговията с неродени деца”, придружена от снимки на жалбоподателя и подробности за личния му живот. Твърдяло се, че въпреки че трафикът на неродени деца бил криминализиран в Словакия, жалбоподателят и сестра му, която той представял за своя съпруга, вероятно щели да избегнат правосъдието, защото сурогатното майчинство не било криминализирано. Жалбоподателят предявил иск срещу словашката телевизия и вестника за нарушаване на неприкосновеността на личността му. Искът му срещу телевизията бил уважен, а този срещу вестника отхвърлен с мотивите, че макар жалбоподателят да не бил публично известна личност, той е решил да навлезе в публичното пространство, като публикува своята реклама, и следователно е трябвало да очаква по-голямо внимание от страна на обществеността, още повече че самоличността му вече била разкрита от телевизионния репортаж. Следователно той не можел да бъде третиран като „обикновен гражданин“ и поради това нивото на защита на личната му сфера било частично намалено. Що се отнася до допустимостта на критичните оценки на действията на жалбоподателя, съдът посочвал, че словашкото законодателство не позволява сурогатното майчинство и че всеки договор, който противоречи на принципа, че майка на детето е жената, която го е родила, би бил недействителен като противоречащ на добрите нрави. Освен това търговският аспект на сурогатното майчинство повдигал сериозни етични въпроси, което несъмнено е една от причините, поради които обявата на жалбоподателя е предизвикала толкова

голям интерес в медиите и сред обществеността; а въпросът за сурогатното майчинство е въпрос от легитимен обществен интерес, по който пресата е призвана да информира обществеността. По мнение на съда въпросната статия не е съдържала груби или вулгарни изрази и е била критична не само към начина, по който жалбоподателят се е опитал да се сдобие с дете, но и към действията на други лица, които е трябвало да участват в процеса на асистирана репродукция. Нямащо никакво съмнение, че статията и съдържащите се в нея критики имали фактическа основа и се опирали на истински и неоспорими факти. С оглед на тези съображения съдилищата заключили, че публикуването на статията не представлявало неоправдана намеса в правата на жалбоподателя, спрямо които в този случай правото на ответника на свобода на изразяване имало превес.

Решението:

18-28. Жалбоподателят твърди, че отхвърлянето на иска му срещу вестника е в нарушение на чл. 8 от Конвенцията. Националните съдилища разгледали делото единствено от гледна точка на правото на свобода на изразяване и пренебрегнали значението на правото на личен живот, като по този начин не установили баланс между двете права. Представянето на въпроса за сурогатно майчинство чрез историята на жалбоподателя, разкриването на личността му и публикуването на негови снимки по никакъв начин не било в обществен интерес и не допринесло за публичния дебат по темата. Задълженията, произтичащи от чл. 10, § 2 от Конвенцията, изискват журналистите да действат добросъвестно с цел набавяне на правилна и проверена информация съгласно журналистическата етика. Незаконосъобразното разкриване на неговата самоличност в телевизионния репортаж не съставлявало позволение за публикуване на негови снимки впоследствие. Въпреки че издателят на

вестника вероятно знаел за придобитата по незаконен начин информация, той не предприел никакви действия да провери становището на жалбоподателя или да поиска разрешението му за публикуване на информацията. Правителството споделя мнението на националните съдилища, че като публикувал обявата си жалбоподателят се е поставил във фокуса на медийното и обществено внимание. Сурогатното майчинство представлявало обществен въпрос, който имал морални и етически измерения. Издателят на вестника действал добросъвестно при публикуването на статията, като всички факти в нея били на базата на обявата на жалбоподателя. Съдилищата извършили преценката на фактите по делото и спазили баланса между правото на свободно изразяване и правото на личен живот.

29-31. Съдът посочва, че понятието „личен живот“ по смисъла на чл. 8 обхваща множество аспекти на личността като име, изображение, физическата и психическата неприкосновеност на човек. Изображението на човек съставлява едно от основните атрибути на неговата личност и правото на защита на собствения образ е един от основните компоненти на личностното развитие. Основните критерии, по които се извършва оценка на баланса между правото на личен живот и свобода на изразяване, са: приносът към въпрос от обществен интерес; степента на известност на засегнатото лице; предметът на публикацията, предшестващото поведение на засегнатото лице; съдържанието, формата и последиците от публикацията, и обстоятелствата, при които са направени снимките. Публикуването на снимки, което е част от правото на свободно изразяване, може да засегне сериозно правата и репутацията на дадено лице, тъй като могат да съдържат чувствителна информация за него или неговото семейство. Съдът в решението по делото *Von Hannover v. Germany* (по. 59320/00) прави разграничение между съобщаването на

факти, дори и противоречиви, които могат да допринесат за дебата в едно демократично общество, и съобщаването на подробности от личния живот на лице, което не изпълнява официални функции. В първия случай медиите упражняват ролята си на „куче-пазач“ на демокрацията, докато във втория те не правят това. Свободата на изразяване следва да се тълкува ограничително, когато ситуацията не се доближава до сферата на политическото или публичното пространство и публикуваните снимки и коментари се отнасят до личния живот на лице с единствената цел да се задоволи интереса на читателите.

32-36. По отношение на степента на известност в настоящия случай жалбоподателят не е публична личност по смисъла на практиката на Съда. Националните съдилища са изтъкнали, че той е взел решението да навлезе в публичната пространство, като публикувал обявата си за търсенето на сурогатна майка и поради това следвало да очаква повече обществено внимание. Съдът обаче отбелязва, че не би следвало да се използва като аргумент за намаляването на нивото на защита, което е трябвало да бъде предоставено на жалбоподателя по чл. 8, фактът, че той се възползвал от възможността да публикува обява във вестника. По отношение на предмета на публикацията, публикуваната статия съдържала данни за лекари, които били в готовност да помогнат за извършването на процедурата и фалшификацията на документи и информирала за липсата на законодателна регулация на процедурата. Поради това Съдът споделя заключенията на националните съдилища и на правителството, че статията е имала за цел да информира обществото за спорния въпрос относно сурогатното майчинство.

37-39. По отношение на съдържанието и формата на статията – в нея била публикувана информация за жалбоподателя, неговите намерения и съдържанието на

преговорите, които той провел с журналистката, която се представила за потенциална сурогатна майка. Според Съда жалбоподателят бил представен в негативна светлина и общият тон е по-скоро неблагоприятен за него. При обстоятелствата на настоящия случай и разглеждан в светлината на предишния телевизионен репортаж, той все пак не счита, че само по себе си това е представлявало нарушение на правото на зачитане на личния живот.

40-45. Дали даден въпрос е от обществено значение зависи изцяло от обстоятелствата в случая. Също така, когато се търси баланс между правото на личен живот по чл. 8 и правото на свобода на изразяване по чл. 10 от Конвенцията, основният критерий е приносът към обществения дебат на публикуваните снимки или статии. В случая статията е била публикувана два дни след излъчването на телевизионния репортаж. Въпреки че в нея се е съдържало сравнително малко по отношение на сурогатното майчинство, Съдът смята, че статията е написана като част от публичния дебат по темата. В статията или материалите по делото обаче не съществува нищо, което би могло да оправдае обществен интерес от публикуване на снимките на жалбоподателя. Като се има предвид, че той не е бил известен на обществеността (освен от предишния телевизионен репортаж) няма нищо, което да подсказва, че публикуването на снимките е имало някаква самостоятелна информационна стойност или е било използвано правилно и адекватно. В тази връзка Съдът отбелязва, че по делото *Haldimann and Others v. Switzerland* (no. 21830/09), което се отнася да налагането на санкции на журналисти за излъчването на запис, сниман чрез скрита камера, Съдът е установил нарушаване на правото на свобода на изразяването, защото жалбоподателите са били скрили лицето на участващите лица. В настоящия случай, Съдът намира, че публикуването на снимки на жалбоподателя, като част от статията, не

допринася по никакъв начин към дебата от обществен интерес.

46-49. Разпространяването на информация включва „задължения и отговорности“, както и медийна саморегулация. Фактът, че нечия снимка вече се е появила в предишна публикация, може да бъде отчетен в процеса по балансиране на правото на свободно изразяване и правото на личен живот. Въпреки това обстоятелството, че дадена информация присъства в публичното пространство, не означава, че закрилата по чл. 8 от Конвенцията отпада, особено ако засегнатото лице нито е разкрило информацията, нито се е съгласило с нейното разкриване. Личната информация за жалбоподателя е станала известна в публичното пространство, но въпреки това е трябвало да се вземе предвид правото му на личен живот. Жалбоподателят не е очаквал да бъде сниман и участието му в репортажа не е било по негово желание. Националните съдилища не са взели предвид този фактор и не са преценили доколко журналистът е действал добросъвестно и дали е предприел необходимите мерки при разпространяването на материала. Телевизионната репортерка се е свързала с жалбоподателя, като се престорила на заинтересована по отношение на обявата във вестника, и е записала срещата си с него със скрита камера без знанието или позволенieto му. Това е трябвало да действа като предупреждение за журналиста и издателя на вестника да използват материала внимателно и да не го разпространяват без да скрият лицето на жалбоподателя.

50-52. Като има предвид изложеното по-горе, Съдът счита, че макар националните съдилища да са извършили съпоставка между правото на личен живот и свободата на изразяване, това не е било направено в съответствие с критериите, установени в практиката на Съда. Оценката на предхождащото поведение на жалбоподателя е била погрешна и не е бил взет предвид

начинът, по който са били направени снимките. Най-важното е, че националните съдилища изглежда не са преценили приноса към дебата за обществен интерес от публикуването на снимки на жалбоподателя, без те да са били

разфокусирани. Следователно държавата не е изпълнила позитивните си задължения по чл. 8 от Конвенцията.

5. СВОБОДА НА ИЗРАЗЯВАНЕ, НА СЪВЕЩТА И НА РЕЛИГИЯТА, НА СЪБРАНИЯТА И НА СДРУЖАВАНЕ

Правото на достъп до информация би било лишено от съдържание, ако информацията, предоставена от компетентните органи е неискрена, неточна или дори недостатъчна. Зачитането на правото на достъп до информация задължително предполага, че предоставената информация трябва да бъде надеждна, особено когато това право произтича от правно задължение на държавата. Ефективността на това право изисква, в случай на спор, засегнатите лица да разполагат със средство за защита, което да им позволи да проверят съдържанието и качеството на предоставената информация в рамките на състезателна процедура. Достъпът до такъв контрол е особено важен, когато се разглежда информация, свързана с проект, представляващ голям риск за околната среда.

Решение по делото [BURESTOP 55 et autres c. France \(n° 56176/18 et 5 autres\)](#)

[Вж. по-горе Раздел 3](#)

Репортажите, които чрез внушения посочват определени лица, като заподозрени в извършването на престъпление, и фалшивите новини, чиято истинност не е била

проверена, накърнят правото на зачитане на личния живот и са основание за намеса на държавата в свободата на изразяване съгласно чл. 10, § 2 от Конвенцията.

Големият размер на присъденото обезщетение обаче не е пропорционален на претърпените вреди и са в състояние да обезкуражат участието на пресата в дебати по въпроси от значим обществен интерес и да имат смразяващ ефект върху свободата на изразяване и печата.

Решение по делото [SIC – Sociedade Independente de Comunicação v. Portugal \(no. 29856/13\)](#)

Фактите: Жалбоподателят SIC-Sociedade Independente de Comunicação е португалска телевизионна мрежа и медийна компания.

На 6 и 7 декември 2003 г. по време на праймтайма си SIC и SIC Notícias, два големи телевизионни канала в Португалия, излъчили съвместен репортаж с Expresso, водещ седмичен вестник, за текущо разследване за педофилия на Азорските острови, като посочили, че според изготвен от тях списък сред заподозрените извършители са известни политици, вкл. действащи, учители, адвокат, бизнесмени, свещеник и др.

На 8 декември 2003 г. известният политик Р.Р. подал оставка от позицията на регионален секретар по земеделие и

рибарство в Регионалното правителство на Азорските острови, като посочил, че, макар да няма нищо общо със скандала, свързан със сексуално насилие над непълнолетни, обидите и слуховете, разпространявани от медиите, са довели до неговата оставка. В същия ден по време на праймтайма широко била отразена подадената от Р.Р. оставка. В следващите дни новината била отразена от различни медии, както на Азорските острови и в континентална Португалия, така и чрез SIC International в САЩ и Канада.

На 9 януари 2004 г. сутринта SIC съобщила, че дванадесет заподозрени лица във връзка със сексуално насилие над непълнолетни са били разпитани от полицията, като едно от тях е именно Р.Р. По-късно същия ден SIC коригирала изявлението си, като било обяснено, че Р.Р. не е присъствал в съда този ден, нито е бил задържан или обвинен.

В резултат на заведеното от Р.Р. производство за гражданска отговорност дружеството жалбоподател било осъдено за разпространяване на невярна информация и на последна инстанция Върховният съд го осъдил да заплати 50 000 EUR за неимуществени вреди и 65 758 EUR за имуществени вреди. С прибавянето на законните лихви дължимата сумата възлиза на 145 988,28 EUR.

В хода на процеса Р.Р. е възобновил политическата си кариера, като от март 2005 г. до ноември 2013 г. Р.Р. е бил член на националния парламент на Азорските острови, а през септември 2013 г. е избран за кмет на Vila Franca do Campo, като 2017 г. е бил преизбран.

Решението:

Твърдението за нарушение на чл. 10 от Конвенцията

Дружеството жалбоподател се оплаква, че постановените решения са в нарушение на правото му на свобода на изразяване съгласно чл. 10 от Конвенцията.

44-47. Дружеството жалбоподател посочва, че намесата в свободата му на изразяване е предвидена в закона, но отрича същата да е била необходима в демократичното общество. Посочва, че различните новинарски репортажи не следва да се тълкуват заедно, като признава, че честта и репутацията на Р.Р. са били накърнени с репортажа от 9 януари 2004 г., в който невярно е посочено, че е бил задържан и разпитан от полицията. Отрича предишните излъчвания да идентифицират Р.Р., като последиците от тях не могат да бъдат приписани на дружеството жалбоподател. По отношение на отразяването на подаването на оставка от Р.Р., посочва, че това е политическо събитие, което е от значим обществен интерес. Оспорва размера на обезщетението като прекомерно голям и имащ възпиращ ефект по отношение на упражняването на свободата на изразяване.

48-51. Правителството твърди, че намесата в свободата на изразяване на дружеството жалбоподател е предвидена в закона и има легитимна цел. Посочва, че намесата е била необходима съгласно чл. 10, § 2 от Конвенцията от страна на държавата, за да изпълни задължението си да защити личната репутация и достойнство на гражданите. Изтъква, че представянето на фалшиви новини от този порядък, чиято истинност не е била проверена, нарушавайки принципите на отговорната журналистика, водят както до вреди по отношение на лицето, за което се отнасят, така и до загуба на доверие на обществото в медиите. Посочва, че репортерите не са изпълнили задължението си за предоставяне на обективна, достоверна и истинна информация.

52-53. Съдът отбелязва, че страните не спорят, че е налице намеса и че тя е била предвидена в закона. Отбелязва, че намесата е имала легитимна цел – „за защита на репутацията и правата на другите“ – в случая на Р.Р.

54-57. В практиката на Съда са изведени основополагащите принципи относно това кога намесата в свободата на изразяване е „необходима в едно демократично общество“ съгласно чл. 10, § 2 от Конвенцията (вж. *Bédat v. Switzerland* [GC], no. 56925/08, § 48 и *Magyar Jeti Zrt v. Hungary*, no. 11257/16, §§ 63-68). Пресата играе важна роля в едно демократично общество, като основно нейно задължение е да предава информация и идеи по всички въпроси от обществен интерес. Защитата по чл. 10 се предоставя при условие, че журналистите действат добросъвестно, за да предоставят точна и надеждна информация в съответствие с принципите на отговорната журналистика. Концепцията за отговорна журналистика обхваща както съдържанието на информацията, която се събира и/или разпространява с журналистически средства, така и законосъобразността на поведението на журналиста (вж. *Pentikäinen v. Finland* [GC], no. 11882/10, § 90, и *Bédat*, цитирано, § 50). Преценява се не само предоставяната информацията, но и начинът на предоставянето ѝ. С оглед огромното влияние, което имат медиите в модерното общество, спазването на журналистическата етика придобива допълнително значение (вж. *Stoll v. Switzerland* [GC], no. 69698/01, § 104). В този контекст аудио-визуалните медии имат по-непосредствен ефект от печатните медии (вж. *Radio France and Others v. France*, no. 53984/00, § 39), като функцията на телевизията и радиото, като познати източници на забавление в дома на слушателя или зрителя, допълнително засилва въздействието им (вж. *Animal Defenders International v. the United Kingdom* [GC], no. 48876/08, § 119).

58-62. Когато става въпрос за съдебни дела или наказателни разследвания общественият интерес да бъде предадена и съответно получена информацията е много голям, като при предаването ѝ винаги трябва да се вземе предвид правото на справедлив съдебен процес, което по наказателноправни

въпроси включва правото на безпристрастен съд и презумпция за невинност (вж. *Bédat*, § 51, и *Tourancheau and July v. France*, no. 53886/00, § 66). При коментиране на висящи наказателни производства, може да се накърни, умишлено или не, шансовете на лицето да получи справедлив съдебен процес или да се подкопае доверието на обществеността в ролята на съдилищата (вж. *Ageyev v. Russia*, no. 7075/10, § 225). Когато Съдът е призован да се произнесе по конфликт между две права, които се ползват с еднаква защита съгласно Конвенцията, той преценява конкуриращите се интереси, независимо на какво основание е подадена жалбата, тъй като и двете права заслужават еднакво уважение (вж. *Couderc and Hachette Filipacchi Associés v. France* [GC], no. 40454/07, § 91). Съдът подчертава, че, за да се приложи чл. 8, посегателството срещу дадено лице трябва да достига определено ниво на сериозност и да накърнява правото на зачитане на личния живот (вж. *Axel Springer AG v. Germany* [GC], no. 39954/08, § 83, и *Denisov v. Ukraine* [GC], no. 76639/11, § 112). Особено внимателен контрол Съдът трябва да упражни в случаите, когато предприетите мерки или санкциите, наложени от националния орган, са в състояние да възпрепятстват участието на пресата в дебати по въпроси от обществено значение (вж. *Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway* [GC], no. 21980/93, § 64).

63-68. Съдът отбелязва, че оспорваните изявления се състоят от няколко начални репортажа в праймтайма на вечерните и обедните новини за текущите разследвания на мрежа, замесена в сексуални посегателства над малолетни на Азорските острови, че информацията е била от обществен интерес и че Р.Р. е публична личност. Съдът посочва, че репортажите от 6 и 7 декември 2003 г. произлизат от различни източници – от дружеството жалбоподател и от издателството Expresso. По отношение репортажа от 9 януари 2004 г. източникът на информацията са били

репортерите, работещи за компанията жалбоподател. Съдът признава, че с оглед съдържанието на репортажите и стигмата, свързана с този вид престъпления, твърденията за участие са в състояние да накърнят правото на зачитане на личния живот. Отбелязва, че макар Р.Р. да не е пряко посочен в излъчванията от 6 и 7 декември 2003 г., от съдържанието на репортажите той е можел да бъде лесно идентифициран. Също така компанията жалбоподател и издателството Expresso са считани за надеждни медии, поради което са можели да му причинят вреди. По отношение на излъчването от 9 януари 2004 г., както и дружеството жалбоподател признава, налице е разпространяване на фалшива новина, с която е накърнено правото на репутация и достойнството на Р.Р. Съдът също така констатира, че когато дружеството жалбоподател е посочило, че Р.Р. е бил арестуван и разпитван от полицията, то не е действало отговорно, особено като е знаело, че новината е била широко разпространена чрез медиите както в страната, така и в чужбина. Съответно са били налице убедителни причини за налагане на санкция на дружеството жалбоподател за невярната информация. Все пак поправянето на изявлението няколко часа по-късно ограничава вредите върху репутацията на Р.Р. както по обхват, така и по време (вж. *Falter Zeitschriften GmbH v.*

Austria, no. 26606/04, § 25). Не следва да се пренебрегва и фактът, че Р.Р. е възобновил участието си в политиката скоро след репортажа от 9 януари.

69-71. По отношение на обезщетението за вреди Съдът счита, че присъденото от Върховния съд обезщетение е в значителни размери, вкл. в сравнение с предишни дела, разгледани от Съда срещу Португалия. Действително Р.Р. е претърпял вреди, но присъденото обезщетение би обезкуражило участието на пресата в дебати по въпроси от значим обществен интерес и има смразяващ ефект върху свободата на изразяване и на печата (вж. *Bozhkov v. Bulgaria*, no. 3316/04, § 55; *Medipress-Sociedade Jornalística, Lda v. Portugal*, no. 55442/12, § 45; и *Público - Comunicação Social, S.A. and Others v. Portugal*, no. 39324/07, § 55; *Pais Pires de Lima v. Portugal*, no. 70465/12, § 67). Поради това Съдът счита, че то е прекомерно при обстоятелствата по настоящото дело. Следователно е налице нарушение на чл. 10 от Конвенцията.

6. ЗАЩИТА НА СОБСТВЕНОСТТА

Съдът обединява за разглеждане 7 жалби на общо 13 български граждани с оплаквания за нарушаване на правата им в резултат на конфискация на тяхна собственост на основание Закона за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност от 2005 г. По четири от случаите Съдът намира нарушение на чл. 1 от Протокол 1 – контрол върху правото на мирно ползване на собствеността. След подробен анализ на Закона Съдът констатира, че процедурата като цяло е наложила значителна тежест върху жалбоподателите. Приложното му поле е било твърде голямо с оглед разглежданите периоди от време, както и видовете престъпленията, които могат да предизвикат производство по конфискация. Доказването на законния произход на активите и на фактите по делото като цяло би могло да бъде трудно, поради необходимостта жалбоподателите да доказват своето финансово състояние за много години по-рано и в светлината на доказателствените ограничения. В повечето случаи това е било по време на икономически сътресения, в период, когато делът на сивата икономика и следователно на недеklarираните доходи в България е бил относително висок. В същото време Законът от 2005 г. въвежда презумпция за престъпния произход на активите, което означава, че властите не трябва да доказват този произход, а могат да разчитат само на липсата на законни доходи. В някои случаи това е довело до

имплицитно предположение, без доказателства, че жалбоподателите са участвали в друга престъпна дейност. Съдът уточнява, че подобни проблеми на самия закон биха могли да наклонят везните на съдебните производства в полза на държавата. Поради това е от съществено значение това предимство да се компенсира по-специално от задължението съдилищата да се установят определени връзки между извършеното престъпление и източника на доходи, които следва да бъдат конфискувани. В случаите, в които такава преценка не е била направена, Съдът приема, че мотивите на съдилищата са били произволни или явно неразумни.

Оплакванията по чл. 6, § 2, чл. 7 и чл. 4 от Протокол № 7 са недопустими като несъвместими с Конвенцията *ratione materiae*.

Решение по делото [Todorov and Others v. Bulgaria \(nos. 50705/11 and 6 others\)](#)

Пълната конфискация на сумата, която жалбоподателят не е декларирал пред митническите органи, като санкция за неизпълнение на административно задължение по непредпазливост представлява непропорционална мярка и е в нарушение на правото на мирно ползване на собствеността.

Решение по делото [Stoyan Nikolov c. Bulgarie \(no 68504/11\)](#)

7. ЗАБРАНА ЗА ДИСКРИМИНАЦИЯ

Член 24 от Директива 2004/38 относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите членки трябва да се тълкува в смисъл, че допуска правна уредба на приемаща държава, която изключва от кръга на лицата с право на социално подпомагане икономически неактивните граждани на Съюза, които не разполагат с достатъчно средства и на които посочената държава членка е предоставила право на временно пребиваване, макар това подпомагане да е гарантирано на намиращите се в същото положение граждани на съответната държава членка.

Когато обаче гражданин на Съюза пребивава законно съгласно националното право на територията на държава членка, различна от тази, на която е гражданин, компетентните за предоставянето на социално подпомагане национални органи са длъжни да проверят дали основаният на тази правна уредба отказ да се предостави такова подпомагане не излага този гражданин и децата, за които се грижи, на конкретна и непосредствена опасност от нарушаване на основните им права, закрепени с членове 1, 7 и 24 от Хартата. Когато посоченият гражданин не разполага с никакви средства, за да се издържа и да посреща нуждите на децата си, и живее сам, тези органи трябва да се уверят, че в случай на отказ на социално подпомагане същият гражданин може все пак да живее с децата си при достойни условия. В рамките на тази проверка посочените органи могат да вземат предвид всички предвидени в националното право механизми за подпомагане, които съответният гражданин и неговите деца действително могат да ползват.

Решение на СЕС (голям състав) по дело [C-709/20](#)

Член 2, § 2, буква а), чл. 4, § 1 и чл. 5 от Директива 2000/78/ЕО за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, съгласно която служителят в затвор, чийто слух не покрива определеното от тази правна уредба минимално ниво на слуха, е абсолютно невъзможно да остане на работа, и която не позволява да се провери дали този служител е в състояние да изпълнява посочените функции, евентуално след като бъде извършено подходящо приспособяване по смисъла на чл. 5 от тази директива.

Решение на СЕС по дело [C-795/19](#)

Член 1 и чл. 2, § 2, буква а) от Директива 2000/78/ЕО за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите трябва да се тълкуват в смисъл, че вътрешно правило на предприятие, което забранява на работниците носенето на какъвто и да било видим символ на политически, философски или религиозни убеждения на работното място, не представлява по отношение на работниците, които в изпълнение на религиозни предписания спазват определени правила за обличане, пряка дискриминация, основана на религия или убеждения по смисъла на тази директива, при положение че това правило се прилага общо и без разграничение.

Член 2, § 2, буква б) от Директива 2000/78 трябва да се тълкува в смисъл, че разлика в третирането, непряко основана на религия или убеждения и произтичаща от вътрешно правило на предприятие, което забранява на работниците да носят какъвто и да било видим символ на политически, философски или религиозни убеждения на работното място, може да бъде обоснована с волята на работодателя да провежда политика на политически, философски и религиозен неутралитет спрямо своите клиенти или ползватели, при положение, на първо място, че тази политика отговаря на действителна нужда на този работодател, която той следва да докаже, като вземе предвид по-специално оправданите очаквания на посочените клиенти или ползватели, както и неблагоприятните последици, които този работодател би понесъл при липсата на такава политика, с оглед на естеството на дейността му или на контекста, в който тя се вписва, на второ място, че тази разлика в третирането може да осигури правилното прилагане на тази политика на неутралитет, което предполага тази политика да бъде провеждана последователно и системно, и на трето място, че тази забрана е ограничена до строго необходимото по отношение на обхвата и тежестта на неблагоприятните последици, които работодателят се стреми да избегне с такава забрана.

Член 2, § 2, буква б), подточка і) от Директива 2000/78 трябва да се тълкува в смисъл, че непряка дискриминация, основана на религия или убеждения, произтичаща от вътрешно правило на предприятие, което забранява носенето на работното място на видими символи на политически, философски или религиозни убеждения с цел да се осигури политика на неутралитет в рамките на това предприятие, може да бъде обоснована само ако тази забрана обхваща всяка форма на видимо изразяване на политически, философски или религиозни убеждения. Забрана, която се свежда до носенето на очевидни и големи по размер символи на политически, философски или религиозни убеждения, може да представлява пряка дискриминация, основана на религия или убеждения, която при всички положения не може да бъде обоснована на базата на същата разпоредба.

Член 2, § 2, буква б) от Директива 2000/78 трябва да се тълкува в смисъл, че националните разпоредби, които защитават свободата на религията, могат да се вземат предвид като по-благоприятни разпоредби по смисъла на чл. 8, § 1 от тази директива при разглеждането на подходящия характер на разлика в третирането, непряко основана на религия или убеждения.

8. ДРУГИ ПРАВА

През разглеждания период в Полша е съществувала държавна политика за неприемане на молби за международна закрила от лица, които се явяват на полско-беларуската граница и за връщането им в Беларус в нарушение на вътрешното и международното право. Съдът приема, че случаите на тримата жалбоподатели са част от същата по-широка политика. Следователно решенията, издадени по делата на жалбоподателите, представляват колективно

експулсиране на чужденци по смисъла на чл. 4 от Протокол № 4.

Неизпълнението на наложените на основание правило 39 от Правилата на Съда временни мерки представлява нарушение на правото на индивидуална жалба (чл. 34).

Решението по делото [D.A. and others v. Poland](#) (no. 51246/17)

[Вж. по-горе Раздел 1](#)

Решения на Съда на ЕС

1) Директива 2005/36/ЕО относно признаването на професионалните квалификации и по-специално член 1 и член 10, буква б) от нея, трябва да се тълкува в смисъл, че не се прилага към положение, при което лице, което иска признаване на професионалната си квалификация, не е получило удостоверение за обучение, което го квалифицира в държавата членка по произход да упражнява регламентирана професия в нея.

2) Членове 45 ДФЕС и 49 ДФЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че в положение, при което заинтересованото лице не притежава документ, удостоверяващ професионалната му

квалификация като фармацевт по смисъла на точка 5.6.2 от приложение V към Директива 2005/36, изменена с Директива 2013/55, но е придобило професионална компетентност във връзка с тази професия както в държавата членка по произход, така и в приемащата държава членка, компетентните органи на последната са длъжни да преценят тази компетентност, когато са сезирани с искане за признаване на професионална квалификация, и да я съпоставят с професионалната компетентност, изисквана в приемащата държава членка за получаване на достъп до професията на фармацевт. Ако тази

компетентност съответства на изискваната от националните разпоредби на приемащата държава членка, последната е длъжна да я признае. Ако този сравнителен преглед разкрие само частично съответствие на компетентностите, приемащата държава членка има право да изиска заинтересованото лице да докаже, че е придобило липсващите знания и квалификации. Компетентните национални органи следва да преценят дали в такъв случай знанията, придобити в приемащата държава членка в рамките по-специално на определен практически опит, са достатъчни, за да се установи притежаването на

липсващите знания. Ако сравнителният преглед покаже съществени различия между преминатото от молителя обучение и обучението, изисквано в приемащата държава членка, компетентните органи могат да определят изравнителни мерки за преодоляването на тези различия.

Решение на СЕС по дело [C-166/20](#)

Фондация „Български адвокати за правата на човека“

Гр. София 1000
Ул. „Гурко“ № 49, вх. А, ет. 3
Тел./Факс. : 02/980 39 67

e-mail: hrlawyer@blhr.org

www.blhr.org

Редактор на броя *София Разбойникова*

Подбор на решенията на ЕСПЧ *София Разбойникова*

За изготвянето на броя допринесоха и *Анна Гаврилова-Анчева, Васил Панайотов, Станимира Велева-Моллова, Красимира Гонгалова, Радина Ковачева, Пламен Стефанов*

Е-mail за връзка: hrlawyer@blhr.org

© Всички права запазени

Публикуваният текст не обвързва Европейския съд по правата на човека, Съвета на Европа или Съда на Европейския съюз.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на фонд „Активни граждани България“ по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Фондация „Български адвокати за правата на човека“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на фонд „Активни граждани България“.